

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1008

12. KOLOVOZA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Godina
suše

SADRŽAJ

8

Presušuju bunari u Tavankutu

Od močvare do pustinje

10

Hrvati u Argentini

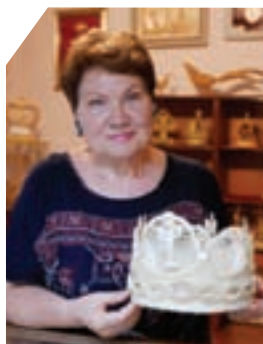
Doseljavanje u tri migracijska vala

12

Jozefina Skenderović, slamarka

Krone od slame kao krana rada

24

Crkva svetog Roka u Zemunu

Sakralni objekt višestruke namjene

32

Rič pod đermom u Đurđinu

Bajnatski mikrosvijet Mirka Kopunovića

34

Velike Tekije u Petrovaradinu

Hodajmo ovim svijetom bez straha

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Fatamorgana

Kiše u Vojvodine nije bilo tjednima, one prave mjesecima, a ako je i bilo tek je pokupila prašinu i dala malo lažne nade da ova godina i neće biti tako crna. Lažnu nadu da su već usahli kukuruzi samo fatamorgana koja se priviđa uvijek nezadovoljnim poljoprivrednicima.

Ali kiše nema, pa nema, pa će sada i oni koji skreću pogled od suhe zemlje i sparušenih usjeva čini se morati priznati: suše ipak ima. Ne baš svojom voljom, već više pod pritiskom ratara koji na mišiće pokušavaju izgurati ono što je svima očigledno, samo ne onima koji vode agrarnu politiku i koji bi (valjda im to stoji u opisu posla) trebali nešto i poduzeti.

A od suše ruke peru i osiguravajuće kuće i država. S razlogom, jer ako bi suša bila u vrhu rizika u proizvodnji pod otvorenim nebom brzo bi se ispraznile i kase osiguranja i ona državna. Zamislite sada proizvođači kukuruza osiguraju od suše na stotine tisuća hektara, pa i samo da se prizna dio štete iznosi bi se mjerili desetcima milijuna.

Ili zamislite da se suša proglasi elementarnom nepogodom. Ne mora čak ni na cijelom teritoriju, samo tamo gdje su padaline doista bile ispod svakog minimuma. Povlači to za sobom razne olakšice, otpis i pomoć koju bi ugroženi trebali dobiti.

Recimo otpis naknade za odvodnjavanje. Ako će biti iskreni većina poljoprivrednika reći će da su se držeći u rukama uplatnicu samo gorko nasmijali, bez ikakvog komentara, koliko je sve to apsurdno. U godini kada su presušili i odvodni kanali i akumulacijska jezera. U godini kada u atarima nema vode ni za divljač.

I tko zna, možda bi sve to prošlo bez puno buke i galame da se nisu dogodili traktori na ulici. Em su jaki, em su uporni, em je ono što proizvode od životne važnosti, em se ne mogu lako zastrašiti pa se s njima i nije baš igrati. Bolje popustiti.

I kao po običaju opet će se ugasiti samo požar. A što će biti dogodne? O tome kad se dogodi. Zašto bi se uopće razmišljalo o nekom dugoročnom rješenju kad suše možda narednih godinu-dvije i neće biti? A što ako bude?

Z. V.

Nacionalno sociološko istraživanje

Neomiljeni Bugari, Hrvati i Albanci

Mladi Srbi najmanje vole Bugare, Hrvate i Albance. Pokazuju to podaci velikog nacionalnog sociološkog istraživanja u zemlji, prenosi informativna agencija BGNES.

Studiju je naručila srpska omladinska organizacija KOMS, čiji će podaci biti službeno objavljeni 12. kolovoza u Beogradu na Međunarodnom forumu mladih. Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS) je savez 110 udruženja mladih i za mlade, koji predstavlja najviše neovisno predstavničko tijelo mladih u Srbiji.

Na pitanje »Kakav je vaš odnos prema nacionalnim manjinama?« na ljestvici od 4 stupnja, gdje je 1 najviša ocjena, a 4 najmanja, Bugari dobivaju 2,09,

Hrvati su neznatno ispred s 2,04. Iza Bugara i Hrvata su samo Albanci s 2,52. Srpska mladež najviše voli Makedonce i Crnogorce – 1,75, odnosno 1,68. U sredini su mađarska, rumunjska i bosanska manjina. Iz istog istraživanja vidljivo je da je 55 posto mladih Srbije protiv uvođenja sankcija Rusiji, a 43% ispitanika smatra da Srbija treba balansirati između Istoka i Zapada.

Na pitanje »Ako treba birati između Istoka i Zapada?« 53 posto ispitanih odlučilo se »okrenuti Istoku«, a 55 posto mladih u Srbiji smatra da država ne treba osuđivati Rusiju za agresiju na Ukrajinu. Samo 18 posto smatra da Srbija treba uvesti sankcije Rusiji, prenosi BGNES.

Program ljetovanja Novi Vinodolski

Hrvatsko nacionalno vijeće organizira izvannastavne aktivnosti i programe usmjerene na stjecanje znanja, vještina i podizanje kvalitete nastave na hrvatskom jeziku u Srbiji. Ovakva vrsta neformalnog obrazovanja izuzetno je važna za socijalizaciju djece, osamostaljivanje, komunikaciju i jačanje jezičnih kompetencija. Zahvaljujući financijskoj potpori Hrvatske, projektnim i proračunskim sredstvima Hrvatskog nacionalnog vijeća, HPD-a *Bela Gabrić*,

kao i donatorima i sponzorima u mogućnosti smo ponuditi programe koje roditelji trebaju samo dijelom financirati. **Tko?** Ljetovanje je namijenjeno učenicima **završenog 5. i 6. razreda** osnovnih škola koji pohađaju **cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku**.

Gdje, što i kada? Ljetovanje u Novom Vinodolskom je organizirano u domu Crvenog križa *Villa Rustica*, koji se nalazi uz samu šetnicu i šljunčano-kamenu plažu. Program obuhvaća kupanje uz svakodnevne kreativne radionice i programe zabavnog karaktera u večernjim satima koje realiziraju voditelji Crvenog križa u suradnji s učiteljima. Polazak je **28. kolovoza 2022.** (oko ponoći), a povratak je **4. rujna 2022.** u večernjim satima. **Prijave** izvršiti osobno u Hrvatskom nacionalnom vijeću ili putem e-maila obrazovanje@hmv.org.rs popunjavanjem Obrasca A za putovanje. Broj mjesta je ograničen te prijave traju do petka, 19. 8. 2022. godine. **Cijena** koju financira roditelj ove godine iznosi **7.500 RSD**. Uplatu možete izvršiti u HNV-u ili suorganizatoru putovanja na TR Udruge HPD *Bela Gabrić* (adresa: Preradovićeve 11, 24000 Subotica) broj 325-9500600019449-97 kod OTP Banke s pozivom na broj 28/2022. Za sva dodatna pitanja obratite se **Nataši Stipančević**, asistentici obrazovanja u HNV-u (064/6590832).

Donacija iz SAD-a

15.000 dolara za Hrvate u Srbiji

Vodstvo Hrvatskog doma iz Sacramenta iz Sjedinjenih Američkih Država odlučilo je donirati finansijska sredstva »hrvatskim kulturnim, vjerskim, nacionalnim i dobrotvornim organizacijama/ustanovama« u svijetu. Tim povodom, tajnik Hrvatskog doma **Nikola Bilandžić** kontaktirao je ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislava Žigmanova** te mu priopćio da će prema toj odluci i Hrvati u Srbiji, to jest Vojvodini, biti primatelji donacije u iznosu od 15.000 američkih dolara. Oni su takvo što, istaknuo je Bilandžić, zaslužili jer su »kroz riječ i pismu neizmjereno obogatili hrvatsku kulturnu baštinu«. Stoga je želja Hrvatskog doma iz Sacramenta da se taj novac uloži u »očuvanje kulturne baštine vojvođanskih Hrvata«.

Ista su novčana sredstva, prema odluci ravnatelja ZKVH-a, uplaćena na račun krovne institucije hrvatske zajednice – Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji – te će u vremenu što slijedi, a nakon donošenja valjanih formal-

no-pravnih odluka, biti i utrošena u svrhu koju je odredio njihov donator.

»Puno nam znači ne samo materijalna pomoć naših Hrvata iz SAD-a, već i moralna blizina koja tim snažnije govori koliko je ona fizička udaljenost veća. Zahvalni smo na pomoći koja je udijeljena našoj zajednici, a želju naših donatora ćemo provesti u djelo te će novac biti utrošen u svrhu očuvanja kulturne baštine naše zajednice«, izjavila je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

»Radujem se, naravno, što su aktivnosti koje čini hrvatska zajednica u Vojvodini u području kulture prepoznate među Hrvatima čak i u SAD-u. Držim da je to najbolja potvrda i priznanje za rad brojnih djelatnika u očuvanju i razvoju hrvatske kulture u Vojvodini. Na dobivenim finansijskim sredstvima smo im neizmjereno zahvalni, a bit će utrošena na one sadržaje koji će imati trajnu vrijednost za kulturu vojvođanskih Hrvata«, rekao je Žigmanov.

(HNV)

ЦВЕТ РАЗНОЛИКОСТИ
CVET RAZNOLIKOSTI
FLOAREA DIVERSITĂȚII
КВЕТ РИЗНОРОДНОСТИ
CVIJET RAZNOLIKOSTI
A SOKSZÍNŰSÉG VIRÁGA
KVET ROZMANITOSTI

UTORAK,
16. 8. 2022.
U 20:22

NOVI SAD

SRPSKO NARODNO
POZORIŠTE
SCENA
"PERA DOBRINOVIĆ"

ULAZ SLOBODAN

SPECIJALNI GOSTI:

LELO NIKA

BÉLA MAVRÁK

I MUZIČKI SASTAVI
NACIONALNIH ZAJEDNICA VOJVODINE

Logos of various cultural and organizational partners are displayed at the bottom.

Godina suše

Sahara na vojvođanskim njivama

Akomulacijska jezera koja su gotovo presušila, nizak nivo podzemnih voda koji je bez vode ostavio bunare i već sada desetkovani prinosi jesenskih kultura, posljedice su ovogodišnje suše. Kako je objavio Republički hidrometeorološki zavod područje zapadne, srednje i dijelom južne Bačke, kao i područje južnog Banata područja su s izuzetnom sušom, srednji Banat je područje ekstremne suše, dok su ostali dijelovi Vojvodine kategorizirani kao sušna i umjereno sušna područja.

U mjesečnom biltenu Republičkog hidrometeorološkog zavoda navodi se kako je tijekom srpnja najmanja količina padalina bila na sjeveru i sjeverozapadu zemlje.

Sušno je bilo u Banatskom Karlovcu i Kuršumliji, a veoma sušno na Paliću i Zlatiboru, kao i u Novom Sadu, Kikindi, Vajljevju i Čupriji. Ekstremno sušno bilo je u Somboru i Srijemskoj Mitrovici.

Kako je priopćio RHMZ, prošli mjesec je bio najsušniji srpanj od kada se vrše mjerenja na meteorološkoj stanici u Zrenjaninu, kao i drugi najsušniji u Požegi.

Ovogodišnja suša uspoređuje se s onom iz 2012. godine, ali se za sada ne planira proglašenje elementarne nepogode.

Peticija

Savez poljoprivrednih udruženja Vojvodine tijekom ovog tjedna organizirao je prikupljanje potpisa za peticiju kojom se traži proglašenje suše elementarnom nepogodom.

»Štete su velike. U pojedinim dijelovima Vojvodine kukuruza jedva da će biti, a suncokreta tek oko 500 kilograma do jedne tone po hektaru, što je četvrtina prosječnog prinosa. Situacija je alarmantna, a do sada nitko ništa nije poduzeo. Zato tražimo da se suša proglasi elementarnom nepogodom. Tražimo regresiranje sjemena i gnojiva s barem 100 eura po hektaru, za poljoprivredna gospodarstva po 100 litara dizel goriva, otpis naknade za odvodnjavanje poljoprivrednog zemljišta za 2022. godinu. Tražimo i smanjenje cijene zakupa državnog zemljišta za 30 posto ili da se prolongira plaćanje za sljedeću godinu, te da se stavi moratorij na otplatu svih kredita namijenjenih poljoprivredi do kraja 2023. godine«, kaže za *Hrvatsku riječ* predsjednik Saveza poljoprivrednih udruženja Vojvodine **Miklós Nagy**.

Prema njegovim riječima prvo je potrebno utvrditi koji dijelovi Vojvodine, koje općine su pogođene sušom i koje su razmjere te suše.

»Neka se formiraju komisije, državne i općinske, neka se utvrdi postotak štete. Nažalost, kod nas poljoprivrednici ne

Akumulacije na suhom

Da su razmjere suše velike, još prije mjesec dana potvrdilo je Javno vodoprivredno poduzeće *Vode Vojvodine* koje je upozorilo da je ovogodišnja suša najveća od 2012. godine što je prouzročilo niske vodostaje rijeka, ali i zabrinjavajuće spuštanje nivoa vode na pojedinim akumulacijama.

»S obzirom na to da se nivo vode na akumulacijama Moravica, Zobnatica i Sava spustio na biološki minimum, pokrajinska vodna inspekcija je naložila obustavu navodnjavanja iz navedenih akumulacija. Iz ovih akumulacija navodnjavalo se 3.200 hektara, a zabrana će biti na snazi sve dok se nivoi vode ne povećaju. Otežavajuća okolnost je činjenica da se nijedna od ovih akumulacija ne može dopunjavati vodom iz prirodnih vodotoka ili kanalske mreže, već količina vode direktno ovisi od meteoroloških uvjeta, odnosno od padalina«, priopćile su *Vode Vojvodine*.

mogu svoje usjeve osigurati od suše. Mogu od tuče, ali od suše ne. Poljoprivrednici će sada ostati bez roda, bez novca, bez sredstava za jesenske radove«, kaže Nagy.

Poljoprivrednici očekuju da će uskoro biti formirana i nova Vlada, Ministarstvo poljoprivrede i da će imati s kim razgovarati o suši i načinu na koji država može pomoći proizvođačima i da će imati kome uručiti peticiju.

»U Mađarskoj već postoji kompletan program pomoći ne samo ratarima već i stočarima. Uz to, u Mađarskoj poljoprivrednici imaju mogućnost osuguranja usjeva od suše. Uz to, država je izdvojila i novac iz proračuna, bez obzira što u Mađarskoj postoji Fond rizika. To je Fond u koji sredstva uplaćuju sami poljoprivrednici i u ovakvim prilikama mogu tražiti sredstva iz tog Fonda«, kaže Nagy i dodaje kako je Srbiji potrebna Strategija koja bi definirala kako će se za 15 i 20 godina osigurati opskrba vodom.

Prikupljeni potpisi uz navedene zahtjeve bit će upućeni predsjedniku Skupštine AP Vojvodine **Istvánu Pásztoru**, predsjedniku Vlade AP Vojvodine **Igoru Miroviću**, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Vladi Srbije, te predsjedniku Republike **Aleksandru Vučiću**.

Prosvjedi

I kao da poljoprivrednicima nije dosta što im je suša već skinula dobar dio prinosa s njiva, dotukli su ih otkupljivači koji su izašli s cijenama suncokreta. Nude 60 dinara po kilogramu, što je 500 eura po toni. To nezadovoljstvo potaknulo je poljoprivrednike da ovog tjedna izađu na prosvjede. Blokade su organizirane u Beogradu i Novom Sadu, a posvjedne vožnje traktorima u više gradova.

Poljoprivrednici su u svojim zahtjevima jasni. Uz cijenu suncokreta od 700 eura po toni traže i ukidanje zabrane izvoza osnovnih poljoprivrednih sirovina i poljoprivrednih proizvoda, oslobađanje akcize za dizel gorivo na svim benzinskim crpkama za sto litara po hektaru, povećanje poticaja u stočarstvu uz redovitu isplatu dospjelih dugovanja i izmirenje zaoostalnih, zaštitu domaćih povrtlara i voćara od nekontroliranog uvoza, te direktna davanja po hektaru od 300 eura i poticaje za gnojivo u minimalnom procentu od 50 posto cijene bez PDV-a.

U vrijeme zaključenja ovog broja poljoprivrednicima su stigla samo usmena obećanja, ali iz njih se može iščitati spremnost da se dijelu zahtjeva udovolji, pa i onom koji se tiče proglašenja suše elementarnom nepogodom.

Pred poljoprivrednike je u Novom Sadu stao ministar poljoprivrede **Branislav Nedimović**, koji je okupljenima poručio da će gorivo za sjetvu moći sipati dva puta tijekom dana, s agro karticama.

Obećao je poljoprivrednicima sastanak s premijerkom **Anom Brnabić** na kome se treba razgovarati o jesenskoj sjetvi i cijenama.

Obećao je i brzo rješenje za olakšice za gorivo, te da će od Republičkog hidrometeorološkog zavoda biti traženo izvješće o suši na osnovu koga će se procijeniti ima li razloga za proglašenje elementarne nepogode.

Z. V.

Presušuju bunari u Tavankutu

Od močvare do pustinje

Vodeni stup i na »prvoj« i na »drugoju« vodi opao je za tri metra. U nekim dijelovima Tavankuta zbog toga vode nedostaje čak i za piće i higijenu

Tavankut je jedno od naselja na teritoriju Grada Subotice koje nije priključeno na vodovodnu mrežu. Stanovnici ovog sela pitkom se vodom opskrbljuju iz kopanih bunara. Uslijed suše bunari bušeni na manjoj dubini su presušili, u dublje bušenim još ima vode, ali je tlak vrlo slab. Bušenje dubljih bunara, na dubinu od pedeset metara staje oko 1.500 eura, što je za većinu kućanstava veliki iznos.

»Bilo je i ranije ovakvih suša, kani-kule od sredine srpnja pa do sredine kolovoza, ali nekada su to bile temperature do 30 stupnjeva, sada mnogo više. U našem domaćinstvu imamo bušeni bunar, to je što se kaže 'prva voda' na 8-9 metara dubine. Taj bunar je odavno izbušen i manje-više većina domaćinstava je imala takve bunare, a sad bunari buše na 'drugu vodu', na 40-50 metara dubine. Teren je pjeskovit, opada nivo tzv. vodenog stupa, pa se bunari buše i na dubinu od 100-120 metara za kućnu uporabu. Jedan dio stanovništva, veći broj voćara i povrtlara buše te dublje bunare, a koriste ih i za navodnjavanje voćnjaka i povrtnjaka. Mali broj poljoprivrednika takve bunare koriste za zalijevanje ratarskih kultura«, kaže poljoprivrednik i član Savjeta MZ Tavankut **Tomislav Vojnić Mijatov**.

Projekt čeka u fioci

Vodeni stup i na »prvoj« i na »drugoju vodi« opao je za tri metra. To znači da se moraju uzimati jače crpke koje s veće dubine mogu pokrenuti vodu. Kupovina tih crpki veća je investicija, ali i s jačim ima problema, naročito kod onih domaćinstava koja koriste veće količine vode za stočarstvo ili za kućnu uporabu, ako je obitelj brojnija. Događa se da vode nedostaje i za piće i higijenu.

»Bio sam svojevremeno među inicijatorima kod gradonačelnika i lokalne samuprave da Tavankut dobije konačno vodovodni priključak. Naša Mjesna zajednica ima projekt za izgradnju vodovoda od grada, dakle da se dovede voda do naselja od subotičke Ulice Frana Su-

pila gdje je čvorište i projekt je tako napravljen. Znači da bi se vodovodna mreža pored mirgeškog puta dovela u Donji i Gornji Tavankut. Projekt je financirala Pokrajina, koštao je 5 milijuna dinara i on sada stoji negdje u nekoj fioci u subotičkoj Gradskoj kući. Nama je onda rečeno da je izvedba tog projekta jako skupa – bilo je to prije 4-5 godina, oko 200 milijuna dinara bi koštalo dovođenje vodovoda, a morale bi biti instalirane i tri ili četiri crpke za vodu«, kaže Vojnić Mijatov.

Problem je što Tavankut nema projekt za vodovodnu mrežu u samom naselju i što se na vodovod mogu priključivati samo legalizirana domaćinstva.

»Tri četvrtine Tavankuta je sabijeno, gušće naselje, ali ima rubnih dijelova koji su razvedeni. Do tog šireg dijela naselja teško će se domaćinstva priključiti, jer su to dodatni troškovi. Pitanje je bi li ljudi bili spremni sufinancirati takvo što? Teška su vremena. A valjda bi i za Tavankut mogla postojati mala tvornica vode za lokalnu sredinu. Ako je velika investicija dovođenja vode, razmislimo o bušenju bunara i maloj tvornici vode. I sada smo u plan Mjesne zajednice stavili priključenje na vodovodnu mrežu. Taj plan upućujemo lokalnoj samoupravi, ali do sada nismo dobili pozitivan odgovor u svezi priključenja«, kaže Vojnić Mijatov.

Hoće li problem vodoopskrbe Tavankuta biti riješen pitali smo Tajništvo za komunalne poslove, energetiku i promet, ali do zaključenja ovog broja odgovor nismo dobili.

Upitna i kvaliteta

Tavankučane sada brine što su bunari sve suši, a o samoj kvaliteti vode ne razmišlja se previše, ali Vojnić Mijatov kaže da je i to problem.

»Nažalost, ne kontroliramo kvalitetu vode. Neki od stanovnika su nosili ranije na ispitivanje vodu i nađeni su fekalni sadržaji u njoj, jer taj pjeskoviti teren je porozan i jače i brže prolaze sadržaji iz septičkih jama. Prvo dolazi do zagađenja te 'prve vode', a čak su i u 'druvoj vodi' nađeni ostaci pesticida. Svaka kuća ima vlastitu septičku jamu, jer nema ni kanalizacije. Primjerice, ako je širina placa 25 metara, kako posložiti bunar i septičku jamu da je dovoljno udaljena? Nama je otprilike 15 metara razdaljina između, a nemamo drugu mogućnost«, kaže Vojnić Mijatov i dodaje: »Oдавде iza dvije ulice počinju voćnjaci koji se špricaju na desetke puta, velika je uporaba kemijskih sredstava. Problem zagađenja od špricanja su ostaci pesticida, zbog spiranja oni ulaze u dublje slojeve zemlje i miješaju se s podzemnim vodama. Pokazalo se na ispitivanju da 'prva voda', pa čak i 'druga' ima ostataka pesticida, napose kod sadnica jabuka«.

Zvonko Sarić

Nestanak vode u dolovima

»Prije 50 godina diljem Vojvodine kopani su odvodni kanali. Tavankut ih ima 4-5. Vidljivo je poslije 50 godina da se kopanjem odvodnih kanala od tavankutskog močvarnog područja napravila pustinja. Čim su iskopali kanale, voda u dolovima je počela nestajati. Dok su ovdje bile te površinske vode, dolovi, ritovi, sjećam se kao mladić da je ljeti u tom ritu voda šljapkala, a dnevnim i noćnim isparavanjem ritova sve zemlje koje su gravitirale prema tom dolu su imale rosu. I u vrijeme suša tamo je bilo dobrog roda. Toga više nema odavno, najmanje 30 godina vode nemamo u kanalima, jedino ako je kišovitiije ili bude snijega, možda bude metar vode. U posljednje tri godine možemo voziti bicikle kanalima. Kanali još postoje, oreemo sve do kanala, a ritova nema. Naše biljke isključivo žive od kiše, a ako nema kiša – kraj priče«, kaže Vojnić Mijatov.

Doseljavanje u tri migracijska vala

Procjene su da u Argentini živi skoro 200.000 Hrvata, a da bi se utvrdila približna brojka te doznalo više informacija o potomcima doseljenika iz Hrvatske pokrenut je prvi digitalni popis Hrvata u Argentini

Hrvatski migranti stizali su u Argentinu u nekoliko valova. Prvi migracijski val bio je s kraja XIX. stoljeća, pa sve do kraja I. svjetskog rata. Iseljenici su uglavnom bili muškarci koji su krenuli u potragu za boljim uvjetima života zbog posljedica rata i bolesti vinove loze. Oko 20 posto Hrvata koji su se naselili u Argentinu došao je u tom migracijskom valu.

»Drugi migracijski val bio je u međuratnom razdoblju i tijekom tog iseljavanja emigrirale su cijele obitelji, bježeći od prijetnji novog svjetskog rata. Uglavnom su se iseljavali zemljoradnici i obrtnici. Taj val je bio najbrojniji i u tom razdoblju stiglo je 63 posto doseljenih Hrvata. Treći migracijski val čine Hrvati prognani nakon II. svjetskog rata, odnosno oni koji su pobjegli od komunističkog režima. Prošli su Bleiburg i Križni put«, kazala je predstavnica udruge Asociacion Croata *Jadran* iz Buenos Airesa **Maria Cecilia Fernandez-Šarić** na 5. Hrvatskom iseljeničkom kongresu koji je u Mostaru održan od 30. lipnja do 3. srpnja.

Popis

Hrvati u Buenos Airesu samo su dio hrvatske dijasporu u toj zemlji. Koliko je Hrvata, nema točnih podataka i to je razlog što je u vrijeme pandemije koronavirusa počeo popis Hrvata i potomaka iseljenika u toj južnoameričkoj državi.

»Nositelji popisa smo **Cristian Šprljan**, **Iva Vidić** i ja. Nazvali smo ga digitalni popis, ali to zapravo nije popis već dobrovoljni registar. Htjeli smo saznati koliko ima Hrvata, onih koji se i dalje osjećaju Hrvatima, htjeli smo saznati gdje žive, koje im je obrazovanje... Htjeli smo ih potaknuti da imaju osjećaj pripadnosti svojoj zajednici. U upitniku je bilo 48 pitanja, a osim ostalog pitali smo ih za prezime predaka koji su stigli u Argentinu, iz kog mjesta, koliko govore hrvatski jezik. Ovaj naš projekt ujedinio je sve hrvatske udruge iz Argentine. U kampanju smo uključili poznate ljude iz Argentine koji su javno poslali poruku da su hrvatskog podrijetla i pozvali su i druge da se upišu na popis. Puno nam je pomoglo Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Argentini, imali smo potporu Središnjeg

državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, dok nam je u širenju vijesti pomogla argentinsko-hrvatska gospodarska komora«, kazala je članica Savjeta hrvatske Vlade za Hrvate izvan Hrvatske dr. sc. **Jelena Nadinčić**, koja je o tome govorila na istom skupu.

Do sada se u Registar upisalo oko 18.000 Hrvata i njihovih potomaka, ali dr. sc. Nadinčić kaže da je to tek manji dio od stvarnog broja i procjena je da se u registar upisalo teko oko 10 posto njih.

»Kao mjesto rođenja 97 posto navelo je Argentinu, Hrvatsku samo dva posto, a jedan posto rođeno je u drugim zemljama. Prosječna starost onih rođenih u Hrvatskoj je 78 godina. Najviše je u registar upisano mladih od 31 do 40 godine. Pitali smo u kojem su migracijskom valu došli njihovi preci. Ono što smo vidjeli je da prvi migracijski val, koji je prije 1918. godine, predstavlja otprilike 30 posto. Drugi migracijski val, najveći, između dva svjetska rata, čini više od 50 posto. Treći je migracijski val poslije 1946. do 1960-ih. A novih iseljenika, nakon 1961. godine čini samo jedan posto. Drugim riječima, najveći migracijski val pripada razdoblju između dva svjetska rata«, kazala je Nadinčić.

Na pitanje znaju li hrvatski jezik 65 posto je odgovorilo da ne zna ništa, 25 posto zna vrlo malo, 6 posto govori dobro, a samo 4 posto govori vrlo dobro.

»Većina ljudi koji govore hrvatski naučili su ga kod kuće, 15 posto u hrvatskom centru *Croaticum*, na studijskim grupama dva posto. Na upit imaju li rodbinu u Hrvatskoj, 57 posto ne zna, 38 posto ima, a pet posto nema. Treći migracijski val je onaj koji ima najviše kontakata s Hrvatskom« kazala je Jelena Nadinčić.

Kako je pokazao upitnik iz Registra, ono što mladi žele je brže dobijanje državljanstva, stipendije i kvote za studije.

Jadran – od Ferma do Buenos Airesa

Doseljenici u trećem valu useljavanja u Argentinu, a bježeći od komunističke vlasti, na početku su bili u izbjegličkim kampovima odakle su uz pomoć Crvenog križa brodovima stigli u nekoliko svjetskih luka, pa i u Buenos

Kampanja

»U kampanju smo uključili poznate ljude iz Argentine koji su javno poslali poruku da su hrvatskog prodrijetla i pozvali su i druge da se upišu na popisu kako bi bili dio ove mreže, jer su njihovi preci ti koji su stigli u Argentinu. Proveli smo radionicu za istraživanje korijena i uz pomoć argentinske spisateljice koja govori kako prikupiti podatke o obitelji, kako znati odakle potječu i kako ih znati napisati i prepisati. Jer ona kaže što nije zapisano, izgubljeno je. Stoga se preporuča da ne zaboravimo sačuvati te uspomene za budućnost. Predstavili smo manifestaciju *Buenos Aires slavi Hrvatsku*. Napravili smo radionicu licitarskog srca. Naravno, ono što Argentinici vole je upoznati različite kuhinje, pa smo predstavili i različite vrste hrvatskih recepata koji su jako dobro prihvaćeni. Imamo stvarno jako dobru mrežu. Održali smo i radionicu naivne umjetnosti kako izraditi jaslvice na hrvatski način kao umjetnički izraz«, kazala je Nadinić.

Aires. Jedan od tih izbjegličkih kampova bio je u gradu Fermo u Italiji koji je bio otvoren od 1945. do 1948. godine«, kazala je Fernandez-Šarić, ističući da je povijest tog kampa dio i njene obiteljski povijesti.

Baka **Lucia** stigla je u Fermo iz Banja Luke, a djed iz Livna. U Fermo su se upoznali i vjenčali.

Hrvati koji su u kampu Fermo čekali odlazak došli su iz različitih krajeva i bavili su se različitim zanimanjima. Bilo je među njima i skladatelja i glazbenika i tako je u Fermo nastao Pjevački zbor *Jadran*. »Zbor je uglavnom čuvao domoljubne pjesme, kao sjećanje na krajeve koje su morali prisilno napustiti. O tome svjedoče brojne skladbe nastale u kampu, ali i kasnije u Argentini. I danas se čuvaju u arhivama Udruge *Jadran* u Buenos Airesu. Mi Hrvati iz Argentine i danas pjevamo pjesmu *Molitva*, a

jedan od stihova te pjesme je: 'Brani, štiti Hrvatsku moj Bože, krasnu zemlju roda mog'. Zbor je u Fermo nastupao na raznim pozornicama, čak i u Vatikanu«, kazala je Fernandez-Šarić.

Od 1947. godine izbjeglice iz Ferma počele su se raseljavati, članovi pjevačkog zbora iz Ferma stigli su u Argentinu, a zbor je nastavio s radom. U prosincu 1947. godine imali su svoj prvi koncert u Argentini i ove godine pjevački zbor obilježiti će 75 godina od svog prvog koncerta.

»Upravno vijeće donijelo je odluku o promjeni imena u Hrvatski pjevački zbor *Jadran*. Ovaj zbor djelovao je 60 godina, u arhivi je ostalo sačuvano 300 partitura koje su dostupne svima u svijetu koji ih žele pjevati. Nakon što je Hrvatska postala neovisna država nije više bilo potrebno objašnjavati postojanje hrvatskog naroda i 2007. godine registrirani smo kao ustanova, a 2015. godine udruga se proširuje na ostale Hrvate i potomke onih koji nisu bili u zboru. To je imalo veze s potrebom da hrvatska zajednica u Buenos Airesu ima udrugu koja bi promicala i druge aktivnosti osim glazbe, poput pisanja, sporta... Tako je nastala Hrvatska udruga *Jadran*, bez spominjanja zbora u nazivu«, kazala je Fernandez-Šarić.

Udruga ima stotinjak članova, većinom potomaka doseljenih Hrvata, ali i Argentinaca. U svom sastavu ima mušku i žensku klapu, koje će tijekom ljeta nastupati u nekoliko mjesta na Jadranu.

Z. V.

Jozefina Skenderović, slamarka

Krune od slame kao kruna rada

Intervju vodila: Ivana Petrekanić Sič

Na svakoj Dužijanci ja sam jako ponosna, jer s tim što sam napravila mi svi zahvaljujemo Bogu za kruh. Veliko mi je priznanje što sam dobila mogućnost raditi krune i to mi je sada preokupacija. Kod pojedinaca vlada mišljenje da likovni kritičari i neki stručnjaci ne žele i da se nisu dovoljno posvetili ovoj umjetnosti i da bi je trebali više protežirati. Možda to i jest tako, ali bez obzira na to mi smo se same nametnule svojim radom. Sve nas je manje i sve smo starije. Imamo i sad mladih, i sad ih obučavamo, ali bojim se kako će to u budućnosti izgledati

Umjetnost u tehnici slame koja se početkom '60-ih godina prošloga stoljeća počela razvijati zahvaljujući nekolicini kreativnih žena spretnih ruku i preciznih prstiju i danas je, nakon šest desetljeća, nešto po čemu je sjever Bačke poznat i prepoznat ne samo u zemljama u okruženju, već i u Europi, pa i na drugim kontinentima. Slikanje vlatima žita koje su započele **Ana Milodanović, Marija Ivković Ivandekić, Kata Rogić, Marga Stipić, Anica Balažević...**, sve članice HKPD-a **Matija Gubec** iz Tavankuta, nastavile su nove generacije slamarki prakticirajući, njegujući i promovirajući ovu umjetnost veoma uspješno i

to velikim dijelom zahvaljujući i dugogodišnjoj voditeljici slamarskog odjela ovog društva **Jozefini Skenderović**. Nedavno je tu ulogu prepustila mlađim generacijama, no i dalje je prisutna i aktivna, a ono po čemu je prepoznatljiva i na čemu radi s ogromnom ljubavlju jesu krune od slame. Ove ih je godine napravila tri – za tavankutsku *Dužijancu*, za onu u Novom Sadu, dok će treća biti pri-nesena na oltar i blagoslovljena za dva dana (u nedjelju, 14. kolovoza), na svetoj misi u katedrali-bazilici sv. Tere-zije Avilske u povodu središnje proslave najveće žetvene svečanosti bunjevačkih Hrvata u Subotici.

Jozefina Skenderović rođena je 1952. godine u Do-njem Tavankutu, gdje je i završila osnovnu školu. Kemij-sko-tehnološki školski centar *Lazar Nešić*, smjer – kemij-ski tehničar pohađala je u Subotici, gdje je potom završi-la i Višu pedagošku školu, u grupi fizika/kemija. Godine 1979. počela je raditi u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu, gdje je dvije i pol godine predavala tehničko, potom je pola godine radila u Đurđinu, a nakon toga, od '82. pa sve do mirovine, 2009. godine, u OŠ *Ivan Milutinović* u Subotici bila je nastavnica fizike, potom kemije, a pri kra-ju i matematike.

► **Kada se dogodio Vaš prvi susret sa slamom i kada je počeo Vaš profesionalni angažman kada je u pitanju umjetnost u tehnici slame?**

Moja prijateljica, nažalost pokojna, **Marija Matković** je '70-ih godina bila aktivna članica HKPD-a *Matija Gubec* u Tavankutu i **Stipan Šabić**, koji je bio voditelj ondašnje likovne grupe me je zvao, ali me to tada nije zanimalo. Prvi susret sa slamom dogodio se kada sam počela raditi u tavankutskoj školi i te '79. kolegica **Ana Crnković**, koja je bila i voditeljica slamarske sekcije *Gupca*, pozvala me je da im se priključim i tada sam prvi put uzela slamu u ruke. Bilo je dosta zainteresirane djece u toj sekciji pa smo se nas dvije podijelile u radu s njima. Kroz taj rad sam se vremenom sama usavršavala, isprobavala nove tehnike. Kad se to zalijepilo za mene, onda je to već išlo. Pravi moj napredak što se samog rada sa slamom tiče bio je kada je 1986. počela s radom prvotno Jugosloven-ska slamarska likovna kolonija, a potom Prva kolonija na-ive u tehnici slame. Susret s umjetnicima kiparima je bio presudan. Te '86. smo bili gosti najveće kolonije kipara naivaca Jugoslavije, koja se održavala u Ernestinovu, u Hrvatskoj. Pozvali su nas da tijekom kolonije, koja inače traje 15 dana, organiziramo izložbu, izrađivali smo tamo i slike, a to je onda bio poticaj da i mi, uz njihovu pomoć i suradnju, počnemo kod nas s organiziranjem prve kolo-nije naive u tehnici slame.

► **Jeste li imali nekog uzora i koji su bili Vaši prvi radovi?**

U početku mi je uzor bila prijateljica Marija Matković, udana **Tikvicki**, koja je bila članica *Gupca* i koju sam, prije no što sam se i sama počela baviti slamom, dugo promatrala kako radi. U to vrijeme smo krenule obilaziti stare slamarke – Maru Ivković Ivandekić, sestre Miloda-nović (Anu, **Tezu** i **Đulu**) koje su se povukle '70-ih godina kada je bio Maspok (Hrvatsko proljeće), zbog čega nije bilo nikakvih aktivnosti u *Gupcu*. Sve je to ponovno za-

živjelo kada su se one vratile i kada je održan Prvi saziv kolonije. Tada nas je bilo osam slamarki. Te stare sla-marke su jako puno znale što se rada sa slamom tiče, a teta Mara je bila voljna dosta toga i pokazati nam. Bila je jako dobar kritičar i to je znala iznijeti tako da te ne povrijedi. Svi smo krenuli sa salašima i, sjećam se, kad sam napravila jednu sliku na kojoj sam željela da se sva-šta nađe uz taj salaš i kad ju je ona vidjela, rekla je: »A jeeee, tako si se zdravo tušta naradila, lipo si mogla dvi slike od ovog napraviti«. Ipak sam završila to nekakvo svoje obrazovanje, ali likovno obrazovanje nisam imala. No, kada su gosti na koloniji bili slikari i kipari iz svih dije-lova Jugoslavije, slikar iz Lukavca (BiH) **Ernest Piljić** koji je nekoliko puta bio gost, davao nam je neke osnovne upute o slikarstvu, kako bi ta slika, odnosno kompozicija trebala izgledati. Ti savjeti su mi, nakon što mi je dosadilo raditi salaše, i kada sam počela raditi Bunjevke u nošnji, jako puno pomogli. Sada sam se zasitila i tih nošnji. Već duže vrijeme jako volim raditi krune, a velika mi je želja raditi i nakit od slame i to prije svega ogrlice. Napravim ja i sada sliku, ali nije više to s nekim guštom i to se i vidi da ta slika nema dušu. Zato ne želim više raditi slike, želim početi izrađivati nakit.

► **Dugi niz godina »specijalnost« su Vam krune od slame. Od 1995. izrađujete ih za tavankutsku *Dužijancu*, a od 2007. za subotičku kao i one gostujuće, koje su do sada održane u Zagrebu, Baji i Novom Sadu. Što za Vas znači kruna? Kako se odlučujete za njen izgled i što će predstavljati kruna ovogodišnje subotičke *Dužijance*?**

U Tavankutu sam u početku za *Dužijancu* radila krunu sliku, a prvu krunu baš u tom obliku napravila sam '97. kada je bila Godina Duha Svetoga. Pravi izazov u tom smislu dogodio se 2007. Naime, kada je 2006. u 88. go-dini preminula teta Mara Ivković Ivandekić, koja je godi-nama s Katom Rogić, a potom sama izgrađivala krune za subotičku *Dužijancu*, pozvao me je vlač. **Andrija Kopilo-vić** da ja nastavim s tim. Neke savjete što se samih kru-na tiče, nažalost, nisam od nje pokupila, a ono što sam naučila bilo je samo gledajući njene krune. Osjećala sam prema tome veliko strahopoštovanje, a ujedno i strah je-sam li dostojna i sposobna uraditi tako dobru krunu kako su je radile stare slamarke. Na svakoj *Dužijanci* ja sam jako ponosna, jer s tim što sam napravila mi svi zahvalju-jemo Bogu za kruh. Veliko mi je priznanje što sam dobila mogućnost to raditi i to mi je sada preokupacija. Ove go-dine će za gradsku *Dužijancu* biti 16. po redu moja kruna, a za tavankutsku je bila 27. računajući i krune slike, što znači da sam ih do sada napravila 43. Teme kruna nekad znam unaprijed, nekad ne. Obično Sveti Otac proglasi godinu nečeg, što nije učinio za ovu, a trebalo je napraviti tri krune (Tavankut, Novi Sad i Subotica). Za tavankutsku sam do sada već napravila sve što je vezano za župu, no pala mi je na pamet krunica, što mi je bila glavna tema. Tema za novosadsku mi je bila sat kula na Petrovara-dinskoj tvrđavi i novosadski mostovi, a sad za subotičku me je inspirirala propovijed vlač. **Dražena Skenderovića** na *Dužijanci* u Tavankutu gdje je govorio o potrebi i važ-

nosti molitve pa će tako tema biti iz Očenaša – Kruh naš svagdanji daj nam danas. Bit će opet krunica kao simbol molitve, potom križ, snop žita i možda će biti i kruh.

► **Od 1993. godine voditeljica ste slamarskog odjela pri HKPD-u Matija Gubec u Tavankutu. Tu ste ulogu nedavno prepustili mlađima, ali ste i dalje aktivni u radu ove sekcije. Zahvaljujući Vama, odnosno aktivnostima ovog odjela, Tavankut je danas, osim po jabuci i čuvenom pisku, prepoznatljiv i poznat, ne samo u okruženju, već i u Europi pa i na drugim kontinentima upravo po slamarskoj umjetnosti i radovima od slame. Kako je izgledao put do toga?**

Ne smijemo zaboraviti nekadašnje slammarke koje su '60-ih godina kroz *Gubec* utemeljile slikanje slamom – sestre Milodanović (Ana kao najpoznatija, potom Teza i Đula) iz Žednika, dalje Kata Rogić i Marija Ivković Ivandekić iz Đurđina te Anica Balažević i Marga Stipić iz Tavankuta. Zanimljivo je što se kaže tavankutske slammarke, a zapravo ih je najmanje iz Tavankuta, ali od samog početka je tako. Kad je 1961. osnovana čuvena likovna grupa u Tavankutu *Grupa šestorice*, na čelu s pedagogom i slikarom Stipanom Šabićem i likovnim pedagogom, slikarom i keramičarom **Ivanom Jandrićem**, što je bilo

vrijeme nastanka naive u bivšoj Jugoslaviji, pozvali su žene iz Tavankuta, Đurđina i drugih mjesta koje su znale lijepo slikati. Tada su počele raditi **Cilika Dulić-Kasiba**, **Nina Poljaković**, Marga Stipić, koja je bila poznata i kao slikarica. Onda se netko sjetio, budući da se znalo da su tu i slammarke koje su angažirane oko *Dužijance*, da se na susrete i njihova druženja pozovu i one. Tako su se uz slikare našle i slammarke sa svojim radovima i tako je i nastala prva slika od slame *Rit*, koju je izradila Ana Milodanović, koja je inače do tada radila samo krune. Ta je slika prvi put pokazana 1962. godine na izložbi priređenoj u *Bunjevki* u Tavankutu. Nakon toga su i druge slammarke počele izrađivati slike. Slučajno se dogodilo da ja postanem voditeljica slamarskog odjela *Gupca*. Naime, dotadašnja voditeljica Ana Crnković, koja je u toj ulozi bila 16 godina, otišla je u mirovina, a uslijed nekog sukoba, osnovala je novo udruženje u Subotici *Lusa*, u koje je povukla sve tavankutske slammarke. Tadašnji predsjednik HKPD-a **Matija Gubec Branko Horvat** nije se s tim mogao pomiriti, pogotovo što je slamarkama rečeno da u *Gupcu* više ni ne postoji ta sekcija, što nije bilo točno, te smo se u razgovoru s nekim slamarkama dogovorile da nećemo ostaviti *Gubec*. Krenulo je tako da smo dobili

poziv da se organizira izložba u Baji. To je bilo negdje '92.-'93., u vrijeme embarga, kada su došli subotički povjesničar umjetnosti **Bela Duranci** i **Đuro Molnar** koji je u općini bio zadužen za kulturu, izabrali slike i izložba je organizirana. Mislilo se da je to nemoguće, ali ja sam se tu našla, izložba je održana. Duranci ju je otvorio, dobili smo milijun pohvala s one strane kako smo ju uspjeli realizirati usprkos embargu. Tamo je bio i direktor Muzeja manjina u Pečuhu **Mišo Šarošac**, na čiju inicijativu je ova izložba odmah preseljena u Pečuh gdje je bila postavljena pola godine, potom je bila po Hrvatskoj i, ne znam ni ja kako, ali vrata su se sama otvarala. Toliko je bilo tih izložbi, tada sam imala 40 godina, bila sam puna energije, voljela sam to, vodila sam sekciju u Tavankutu, radila i s djecom. Pokojni tamošnji župnik **Antun Gabrić** je znao reći: »Je Joce, pa to kod tebe, to niki pokret«.

Ove godine će za gradsku *Dužijancu* biti 16. po redu moja kruna, a za tavankutsku je bila 27. računajući i krune slike, što znači da sam ih do sada napravila 43. Za tavankutsku sam do sada već napravila sve što je vezano za župu, no pala mi je na pamet krunica, što mi je bila glavna tema. Tema za novosadsku mi je bila sat kula na Petrovaradinskoj tvrđavi i novosadski mostovi, a sad za subotičku me je inspirirala propovijed vlč. Dražena Skenderovića na *Dužijanci* u Tavankutu gdje je govorio o potrebi i važnosti molitve pa će tako tema biti iz Očenaša – Kruh naš svagdanji daj nam danas. Bit će opet krunica kao simbol molitve, potom križ, snop žita i možda će biti i kruh.

Djece k'o u priči. A što se tiče slamarki, krenuli smo otpočetak i ponovno ih počeli zvati kod nas. Neke su ostale u *Lusi*, neke su rekle da će biti i tu i tamo, a neke su se vratile u Tavankut. Čak su nakon određenog vremena, slamarke koje su se prvo učlanile u *Lusu*, prešle u *Gubec*. U jednom trenutku nas je bilo oko 35 slamarki na koloniji. Ono što je isto jako važno što se dogodilo jest izložba koju je hrvatski konzulat organizirao u Budimpešti i tamo smo uspostavile suradnju s osobama iz jedne mađarske asocijacije koja se bavi slamom, a koje su potom 2000. godine u Törökszentmiklósu organizirale prvi Svjetski kongres slame, na kojem su sudjelovale i naše slamarke. Zahvaljujući suradnji s njima, našle smo se u svjetskoj javnosti, stupile u kontakt s ljudima iz drugih zemalja koji rade sa slamom i tako 2014. organizirale i mi VI. Svjetski kongres slame u Tavankutu.

► **Zahvaljujući bavljenju ovom umjetnošću, proputovali ste pola svijeta. Kako su prihvaćeni naši radovi od slame u mjestima gdje ova umjetnost nije toliko poznata ili je potpuno nepoznata i kako drugi narodi gledaju na ovo umijeće?**

Uz naš rad, suradnju i poznanstva shvatili smo da se sa slamom radi u cijelom svijetu, naravno na različite

načine i s različitim značenjem. Oni koji se bave ovom umjetnošću, kad vide nešto novo i drugačije, uvijek su oduševljeni pa se tako oduševljavaju i s našim radovima. Ovdje bih istaknula priču kada smo 1999. imali izložbu u Beču. Otvorio ju je direktor njihovog Etnografskog muzeja koji je tom prigodom najviše bio fasciniran činjenicom da to rade žene, jer kod njih u Austriji, kako je tada rekao, slamu rade samo u zatvoru. On je bio svjestan koliko je to sporo i koliko vremena treba za to, a tako puno slobodnog vremena se ima samo u zatvoru. Pitao je kako se s tim može baviti netko tko još ima toliko drugih poslova i obveza. On je u stvari jedini shvatio zahtjevnost ovog rada kada je vrijeme u pitanju. Bila sam također na Svjetskim kongresima slame u Poljskoj i Litvi, potom na svjetskoj izložbi u Milanu. Puno slika, minijatura, čestitki, radili smo po narudžbi za Veliku Britaniju, Kanadu, a tražili su ih ljudi rodom odavde ili za sebe ili nekom za dar. Ima naših kruna i u Rimu, Kaliforniji itd.

► **Spomenuli ste Stipana Šabića, Belu Duranciju, bilo je tu još dosta poznatih imena iz područja umjetnosti, slikarstva. Čiju ste podršku imali u svemu tome i tko je posebno cijenio Vaš rad?**

Osim navedenih, imali smo veliku podršku tadašnje direktorice Likovnog susreta u Subotici **Olge Šram** koja nam je puno pomogla kod organizacije kolonija, tiskanja kataloga i u to vrijeme se podrazumijevalo da će ona otvoriti našu izložbu. Dobru suradnju smo imali i s tadašnjom direktoricom Gradskog muzeja Subotica **Milkom Mikuška**. Mogu reći da smo podršku imali od mnogih, a koliko se cijeno/cijeni sve to, mislim da povjesničari umjetnosti još uvijek ne znaju što će s nama, odnosno gdje bi nas smjestili. Ima tu i umjetnosti, ima i naive, ima i kiča, ima tu svega, kao uostalom u svemu. Kod pojedina naca vlada mišljenje da likovni kritičari i neki stručnjaci ne žele i da se nisu dovoljno posvetili ovoj umjetnosti i da bi je trebali više protežirati. Možda to i jest tako, ali bez obzira na to mi smo se same nametnule svojim radom.

► **Kako vidite budućnost umjetnosti u tehnici slame? Ima li je?**

Iskreno, ja sam zabrinuta. Mi koje dobro radimo smo sve starije. Stotine mladih smo naučile raditi sa slamom, upoznati su s tehnikom, ali gotovo da ih nema među nama. Naša najmlađa slamarka ima 16 godina, ide u gimnaziju, i ja se samo bojim kad će kazati da više neće doći. Zaposleni ljudi ne mogu raditi, nemaju vremena za ovo, jedino da se sa slamom počne baviti netko tko ode u mirovinu. Sve nas je manje i sve smo starije. Imamo i sad mladih, i sad ih obučavamo, ništa to nije prestalo, ali bojim se kako će to u budućnosti izgledati. Vođenje slamarske sekcije pri *Gupcu* prepustila sam nedavno dugogodišnjoj našoj članici **Mariji Rukavina-Prčić**, no ja sam i dalje aktivna i prisutna. Jako sam sretna što sam našla osobu kojoj ću prepustiti, prije svega poslove oko organizacije. Sad mi je ostalo više vremena za sam rad. Slamu jako volim, čula sam i naučila o njoj od mnogih, puno znam o njoj i imam čak i želju napisati neku knjigu, a možda i neku knjižicu o krunama. Radit ću sa slamom dok god mi Bog da zdravlja.

LSV i Zajedno za Vojvodinu

Proglasiti elementarnu nepogodu zbog suše

Vijećnici Lige socijaldemokrata Vojvodine u svim mjestima širom Vojvodine predaju zahtjeve skupštinama općina za hitno sazivanje izvanrednih sjednica s jedinom točkom dnevnog reda – proglašenje elementarne nepogode zbog suše, priopćila je 10. kolovoza ta stranka.

Oni od lokalnih parlamenata traže da donesu odluke o formiranju komisije koja bi utvrdila štetu i na osnovu toga zahtijevala od Vlade Srbije da proglasi stanje elementarne nepogode od suše, navodi se u priopćenju za javnost.

Ta stranka je navela da zahtijeva i da se održe izvan-

adekvatna pomoć», izjavio je predsjednik Izvršnog odbora LSV-a **Saša Šućurović**.

LSV je podržala zahtjeve poljoprivrednika da cijena suncokreta ne bude niža od 700 eura po toni, da cijena suncokreta ima paritet prema litri ulja, te da se gorivo za jesenske radove osigura po 170 dinara, na svim crpkama, a da se za proljetnu sjetvu poljoprivrednici oslobode akciza na gorivo.

»Ovo je pitanje opstanka većine domaćinstava u Vojvodini, politička pripadnost ne smije imati odlučujuću ulogu, nego se mora uspostaviti politički konsenzus da se

redne sjednice pokrajinskog i republičkog parlamenta, prenosi Portal građanske Vojvodine *Autonomija*.

»Poljoprivredne kulture su pretrpjele ogromnu štetu tako da će prinosi biti minimalni. Kao mjere ublažavanja posljedica suše treba prilagoditi davanja poljoprivrednika od strane Republike, Pokrajine i lokalnih samouprava. Porez na imovinu, naknadu za odvodnjavanje, pašarnu, kao i doprinose za mirovinsko-invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti reprogramirati na pet godina s grejs periodom od dvije godine«, piše u priopćenju.

Dodaje se i da ta stanka traži da se u stanje privremenog mirovanja poljoprivrednicima stave rate kredita, rate prema fondovima i lizing kućama, a cijene zakupa državne zemlje mora se prilagoditi situaciji nastaloj uslijed proglašenja elementarne nepogode.

»Od Republičke direkcije za robne rezerve tražiti da se poljoprivrednicima, a prvenstveno stočarima, osigura

iz opasne situacije prouzročene elementarnom nepogodom – sušom, izađe sa što manje posljedica«, kazao je Šućurović.

Zastupnici koalicije Zajedno za Vojvodinu uputili su zahtjev Vladi Srbije da zbog suše proglasi stanja elementarne nepogode u općinama Novi Bečej, Kikinda, Vrbas, Bač i Vršac. Kako su naveli, na taj način su se pridružili inicijativi zastupnika Lige socijaldemokrata Vojvodine u tim lokalnim samoupravama, koji su podnijeli zahtjeve za hitno sazivanje izvanrednih sjednica skupština općina s jednom točkom dnevnog reda – proglašenje elementarne nepogode – suše.

»Poljoprivredne kulture su pretrpjele ogromnu štetu tako da će prinosi biti minimalni. Kao mjere ublažavanja posljedica suše treba prilagoditi davanja poljoprivrednika Republici, Pokrajini i lokalnoj samoupravi«, navodi se u priopćenju koje je potpisao zastupnik **Aleksandar Olenik**.

Olenik: Manjine u pet odbora

Aleksandar Olenik, šef zastupničke grupe Europski region – Sandžak, Vojvodina, Preševska dolina kaže za dnevni list *Danas* da će ova zastupnička grupa dobiti po jednog člana u odborima za ljudska i manjinska prava, ustavna pitanja, zdravstvo, životni okoliš, ali i Odbor za pravo djeteta. Olenik napominje da je on već izabran za člana Odbora za ustavna pitanja, na čijem je

čelu **Jelena Žarić-Kovačević**, zastupnica SNS-a. **Šaip Kamberi** bit će član Odbora za ljudska i manjinska prava.

»Imat ćemo i člana u interparlamentarnom odboru za stabilizaciju i pridruživanje i člana Delegacije za proces suradnje u jugoistočnoj Europi. Član ove delegacije bit će **Enis Imamović** iz SDA Sandžaka.«

Prijam u HNV-u za nogometnu reprezentaciju Hrvata iz Srbije

Na ponos hrvatskoj zajednici

U Hrvatskom nacionalnom vijeću 8. kolovoza upriličen je prijam za nogometnu reprezentaciju Hrvata iz Srbije, koja je sudjelovala na *Europeadi 2022* – Europskom nogometnom prvenstvu autohtonih nacionalnih manjina, održanoj u Austriji od 25. lipnja do 3. srpnja. Ova momčad predstavljala je hrvatsku nacionalnu manjinu iz Srbije i od ukupno 20 ekipa koje su se natjecale, osvojila je šesto mjesto.

Prijamu su nazočili nogometaši **Bojan Ušumović, Luka Dulić, Neven Ivandekić, Damir Lukač i Kristijan Čorba** i članovi vodstva reprezentacije **Petar Kuntić, Ivan Budinčević i dr. Zdravko Doko**.

Svaki pojedinac je važan zajednici

»Osim četiri područja za koje je Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji izravno nadležno, jako nam je važno razvijati i druge segmente koji su u centru interesa pripadnika našeg naroda, kao što su gospodarstvo ili sport. HNV do sada nije posvećivao dovoljno pažnje razvoju sporta, ali smatramo kako je to izuzetno važno i nastojat ćemo u suradnji s Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini organizirati sportska događanja koja će privući mlade. Svaki pojedinac je važan zajednici, a među ovim mladim nogometašima vjerujem da ima onih koji će u budućnosti biti ne samo na ponos zajednice nego i cijele države«, rekla je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Petar Kuntić je rekao kako je odlukom Izvršnog odbora HNV-a 2005. godine postavljen za koordinатора ove reprezentacije.

»Izbornik naše reprezentacije **Marinko Poljaković** je najzaslužniji, naravno uz nogometaše, što smo na raznim turnirima, natjecanjima, bili u samom vrhu. Poljaković je bio izvrstan nogometaš, a jedino je igrao za subotički nogometni klub *Bačka*. Sada je već u poznim godinama, večeras nije mogao doći. Za pronalaženje novog izbornika imamo nekoliko kandidata«, rekao je Kuntić i naglasio kako su troškovi za odlaženje reprezentacije na natjecanja veliki.

»Bez potpore Hrvatskog nogometnog saveza ne bismo bili u mogućnosti sudjelovati na ovom natjecanju, a po-

mogla je i Vukovarsko-srijemska županija. Bez te potpore ostali bismo kod kuće i ne bismo putovali u Klagenfurt. Uz velika obećanja, potporu od Fudbalskog saveza Srbije nismo dobili. Unutar vodstva odlučili smo da ćemo ubuduće nastojati osigurati potrebna sredstva i putem natječaja i sponzora. Timu rukovodstva pridružit će se **Luka Budinčević**, koji će biti zadužen za praćenje raznih natječaja i izradu projekata«, kazao je Kuntić.

Uspjeh i pored malobrojne momčadi

Reprezentacija Hrvata iz Srbije na ovom natjecanju sudjelovala je sa skoro potpuno novom ekipom, jer je od momčadi koja je 2019. odigrala utakmicu s reprezentacijom Srba iz Hrvatske u Tavankutu ostalo tek dva igrača.

»Bili smo na *Europeadi* oko tjedan dana, ostvarili smo dobar rezultat, smatram da smo korektno odigrali utakmice. Bilo je teže igrati u ovakvoj reprezentaciji, jer smo imali manje igrača u momčadi nego što bi se očekivalo. Reprezentacija nije imala treninge, a utakmice smo igrali svakoga dana, a jedan dan je bio slobodan. U Subotici igram kao kadet za Nogometni klub *Arena*«, kaže nogometaš **Luka Dulić**.

»Prvi put sam pozvan u ovu reprezentaciju i drago mi je bilo na pozivu. Svakoga dana smo igrali utakmice i nije bilo dosta vremena za odmor. Imali smo samo 12 nogometaša u momčadi i dobro smo izborili plasman na šesto mjesto. U Subotici igram za Nogometni klub *Spartak*«, kaže nogometaš **Neven Ivandekić**.

Jasna Vojnić čestitala je nogometašima na uspjehu i uručila im simbolični pokal na kojem piše »Na ponos ste hrvatskoj zajednici!«, dok je ona na dar dobila dres reprezentacije s brojem 1.

Organizator *Europeade* je Federalistička unija europskih narodnosti (FUEN) u kojoj se nalazi 98 nacionalnomanjinskih zajednica. Reprezentacija Hrvata iz Srbije imala je na dresovima ispisane inicijale Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji.

Zvonko Sarić

Je li Subotica grad?

Ako čitamo i tumačimo važeći »Zakon o lokalnoj samoupravi« (nadalje: Zakon), objavljen u *Službenom glasniku RS* br. 47/2018., Subotica je grad! Krenimo redom što o tome Zakon kazuje. U drugom članku ovog zakona piše sljedeće: »Lokalna samouprava je pravo građana da neposredno i preko slobodno izabranih predstavnika upravljaju javnim poslovima od neposrednog, zajedničkog i općeg interesa za lokalno stanovništvo, kao i pravo i obveza lokalne samouprave da, u skladu sa zakonom, planiraju, uređuju i upravljaju javnim poslovima koji su u njihovoj nadležnosti i od interesa za lokalno stanovništvo«.

Iz sljedećeg, trećeg, članka saznajemo: »Lokalna samouprava se ostvaruje u općini, gradu i u gradu Beogradu (u daljem tekstu: jedinica lokalne samouprave)«. Moje tumačenje Ustava, zasad istina formalno: Srbija ima tri autonomna teritorija: Vojvodinu, Kosovo i grad Beograd. Ostali dijelovi teritorija nemaju nikakvu autonomiju! Kako Zakon definira općinu (čl. 18.): »Općina je osnovna teritorijalna jedinica u kojoj se ostvaruje lokalna samouprava, koja je sposobna preko svojih tijela samostalno vršiti sva prava i dužnosti iz svoje nadležnosti i koja ima najmanje 10.000 stanovnika« (Općine koje su postojale prije donošenja ovog Zakona mogu imati i manje od 10.000 stanovnika). »Izuzetno kada postoje posebni ekonomski, geografski ili historijski razlozi, može se osnovati nova općina koja ima manje od 10.000 stanovnika«. Što je grad (čl. 23.): »Grad je jedinica lokalne samouprave utvrđena zakonom, koja predstavlja ekonomski, administrativni, geografski i kulturni centar šireg područja i ima više od 100.000 stanovnika teritorija za koji se obrazuje grad, predstavlja prirodnu geografsku cjelinu, ekonomski povezan prostor koji posjeduje izgrađenu komunikaciju među naseljenim mjestima sa sjedištem grada kao gravitacijskim centrom. Odredbe ovog zakona koji se odnose na općine primjenjuju se i na grad, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.« Čl. 24.: »Grad vrši nadležnosti općine, kao i druge nadležnosti i poslove državne uprave, koji su mu zakonom povjereni. Grad u skladu sa zakonom obrazuje komunalnu policiju, osigurava i organizira vršenje poslova komunalne policije« (pitam se, što KP bitno može učiniti za očuvanje prirodnog okoliša?). Možda je sve ovo suhoparno, ali namjerno sam podvukao određene dijelove Zakona, jer ako zakonodavac (Skupština) na

prijedlog Vlade riješi da Subotica više nije grad, npr. na sljedećem popisu neće imati 100.000 stanovnika, onda Subotica više nije grad?

Izbor gradonačelnika

Općenito se kaže: prvi čovjek grada je gradonačelnik. Zakon veli (čl. 65.): »Tijela grada su: skupština grada, gradonačelnik, gradsko vijeće i gradska uprava«. Kratko i jasno. Nekada, kada je Subotica bila »samostalniji grad« nego danas, gradonačelnik se birao neposredno. Naravno, on je bio kandidat svoje partije. Najpoznatiji su **Lazar Mamužić** i **Károly Bíró**. Njihove graditeljske ostavštine su spomenici kulture. Danas mi gradonačelnika biramo posredno, jer zapravo »biramo stranku«, a ne određenog čovjeka (stranka može i smijeniti gradonačelnika), ali to je »vezana trgovina« jer se glasa prvenstveno za stranku ne znajući tko će biti kandidat za gradonačelnika. Kako onda ja »neposredno i preko slobodno izabranih predstavnika« sudjelujem u lokalnoj samoupravi?

Slobodno birani gradonačelnici

U mom životu zasad je bilo dva razdoblja: socrealizam i »nova demokracija«. Također sam dva puta mogao svojevoljno i slobodno izabrati prvog čovjeka grada. Prvi put uoči demokratskih promjena 1989. Kada su bila dva kandidata: jedan ispred općinskog odbora KPJ, a drugi ispred Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije (SSRNJ skraćeno »Soc-saveza«) koji je imao »status partije« u kojem su aktivni bili oni ljudi koji nisu željeli biti u SKJ. Vjerujem da mlađi ljudi pojma nemaju o »soc-savezu« i o njegovoj ulozi. Tada je pobijedio **József Kasza** kao kandidat SSRNJ-a, a istovremeno i član KPJ-a. Protukandidat mu je bio **Attila Szám**. Drugi put smo direktno birali gradonačelnika (zapravo predsjednika općine) 2005. godine, po tada novom zakonu. Kandidat SVM-a bio je **Géza Kucsera**, a protukandidat predstavnik Demokratske partije bio je **Oliver Dulić**. Pobijedio je Kucsera s »tankom većinom«. »Ostavština« J. Kasze je betonski skelet bazena i nedovršena zgrada kazališta, a G. Kucsere »rušenje kazališta«. Po meni Subotica nije više »pravi grad« nego jedinica lokalne samouprave koja je zakonski grad, ali »ništa nije sigurno dok zakonodavac zasjeda«.

Klárina priča

Još je svojedobno u kultnom *Alanu Fordu* legendarni Sir Oliver izrekao jednu univerzalno istinitu misao, a to je da je svako znanje od koristi u životu. Slučaj današnje priče to itekako potvrđuje, i to na specifičan način.

Nekako u ovo doba, prije godinu dana novinarka Mađarske televizije **Klára Siflis-Gordán** započela je rad na dokumentarnom filmu o Mađarima u Sarajevu da bi njegovo premijerno prikazivanje uslijedilo posljednjeg dana srpnja ove godine na *Duna Worldu* pod naslovom *Magyarok a Miljacka partján – Irma asszony története (Mađari na obali Miljacke – Irmina priča)*. Iako je Sarajevo na nepunih 300 km od južnih granica Mađarske, a sjeverni dio Bosne i Hercegovine i znatno bliže, već sam izbor teme egzotičan je poput priča o Mađarima na Novom Zelandu ili u Brazilu. Jer... malo njih u matičnoj domovini zna za postojanje svoje dijaspeore u zemlji koja se u posljednjih 30 godina svakodnevno spominje u posve drugom, uglavnom ružnom i tužnom, kontekstu. Kada malo bolje razmisle, oni malo obrazovaniji povezat će naslov filma s dalekom 1878., godinom kada je Austro-Ugarska anektirala Bosnu i Hercegovinu, i početi razmišljati o tome da je netko tih godina prirodnom posla otišao u BiH, zaljubio se i tamo zasnovao obitelj i zapitati se je li moguće da su i nakon nekoliko generacija, nakon skoro 150 godina tamo ostali i opstali svjesni vlastitog nacionalnog podrijetla?

Iako veoma dobro znaju – jer se u posljednjih 30 godina i o tome svakodnevno izvještava – za postojanje Mađara u Vojvodini, njihovu kulturu, politički život i ostale probleme, jedan podatak iznesen u filmu vjerojatno je većini također nepoznat. Izrekla ga je glavna protagonistica **Irma Muratović**, koja se u filmu pojavljuje kao izuzetno dobar vodič. Budući da je i sama iz Vojvodine, iz Bačke Topole, Irma Muratović rekla je da je u vrijeme Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije dobar broj ovdašnjih Mađara svoje školovanje usavršavalo na fakultetima u Sarajevu koji su se – baš poput nje – tamo zaljubili, zasnivali obitelj i o(p)stali, što, eto, čini »drugi val« naseljavanja Mađara u BiH, odnosno svojevrzni nastavak onoga nakon davne 1878.

Ono što posebno plijeni u ovom vrhunskom dokumentarcu je način na koji je tema obrađena i stil kojim Irma Muratović govori. Klára Siflis-Gordán, koja potpisuje i scenarij i režiju, u kratkim, ali za razumijevanje veoma bitnim podacima iznosi povijest dolaska Mađara u Sarajevo i Bosnu i Hercegovinu da bi sve ostalo, ono proživljeno, prepustila svojoj sugovornici. I upravo ono proživljeno je priča za sebe. Bez patetike, optužbi i mržnje prema agresoru – baš kao **Jasmila Žbanić** u *Quo vadis, Aida* – Irma Muratović priča o nevjerici svojih sugrađana početkom devedesetih da u Sarajevu (i Bosni i Hercegovini) može izbiti rat, da bi, kada se to ipak dogodilo, gledateljima iznosila detalje o međusobnoj solidarnosti Sarajlija kada

je riječ o snalaženju za vodu i hranu, čime su se sve grijali u hladne zimske dane... I sve to garnirano slikom iz muzeja gdje se mogu vidjeti ostaci konzervi iz međunarodne pomoći ili pak improvizirane peći kakvih se u normalno vrijeme nitko ne bi sjetio. »Čovjek se vrlo brzo navikne na zlo, svjestan da mu se mora prilagoditi ukoliko želi opstati«, da parafraziramo Irminu misao kao najbolji opis pakla kroz koji su Sarajlije prolazili pune tri godine.

Poslije rata sve se polako smirilo, tamošnji Mađari koji su se upoznali u najgore vrijeme institucionalno su se organizirali, počeli su tečajevi jezika, upoznavanje običaja, kulture, pjesama..., povezivanje s Veleposlanstvom, a samim time i s matičnom državom. Sve već kako ide i kod četvrtog koljena Mađara u Kanadi ili u Australiji.

Što je, onda, poanta cijele ove priče? Prva i osnovna je ta da je Klára Siflis-Gordán iz ovih krajeva (iako Ađanka, najveći dio svog novinarskog posla do odlaska u Budimpeštu obavljala je u Subotici), što je bitno, gotovo presudno, pridonijelo kvaliteti njenog filma. Klára Siflis-Gordán, kao uostalom i većina ovdašnjih vojvođanskih Mađara, veoma dobro poznaje problematiku u koju se upustila, odnose među narodima i kulturama i u Srednjoj Europi i na Balkanu, njihovu povijest i... jezik. To se, uostalom, vidi i čuje u svakom trenutku ovoga jednosatnog filma. Uz iskrenu želju da *Mađari s obale Miljacke* u što skorije vrijeme budu emitirani i na Televiziji Vojvodine, RTV Pannon, a zašto ne i ostalim domaćim televizijama, ostaje i osobno uvjerenje da ovaj film zbog kvalitete koju pruža zaslužuje i prikazivanje na međunarodnim festivalima s kojih će se – tu je već riječ o nadi – vratiti s ponekom nagradom ili priznanjem. Na ponos (i) Subotici. Onoj ljepšoj i pametnijoj.

Z. R.

Verušićki i ostali Kujundžići

»Kujundžića najviše ima na Verušiću (oko 12-13 grana), ima ih i u Tavankutu, Maloj Bosni, Žedniku, Bajmaku, a nekoliko obitelji ima i u Đurđinu« * »Ovaj kraj, zvali su ga Čantavirski put, dužine oko 2 km, svojedobno su obje njegove strane nastanjivali Kujundžići« * »Od našeg susjeda, koji je bio brat Mije Kujundžića, pravnik koji je naveden u Leksikonu, čuli smo priču da su negdje u XVI. stoljeću došla četiri brata Kujundžića i od njih potječu ovi ovdje Kujundžići«

Slaven Bačić i Ivan Kujundžić

»Kada je Slaven došao kod mene da se za potrebe *Leksikona* raspita za mog rođenog brata **Gezu Kujundžića** koji je bio sportski pilot, jedriličar i instruktor letenja, došao sam na ideju da napravimo promociju ovog *Leksikona* na Verušiću, gdje živi veliki broj različitih grana ove porodice (ja spadam u Ganine), čiji su najpoznatiji članovi obrađeni u 14. svesku. Nisu došli svi koje sam obavijestio, ali sam u svakom slučaju zadovoljan odazivom«, kaže Ivan Kujundžić.

Ganimima pripada i 78-godišnji **Bogoljub Kujundžić**, a u *Leksikonu* su navedeni njegov otac **Jakov Kujundžić**, društveni djelatnik i pisac, jedan od obnovitelja javne crkvene proslave *Dužijance* u Subotici 1958., a 1994. godine objavio je širi izbor iz svojih pripovjedaka, crtica i anegdota *Zgrabljena mršavina*, kojom je na bunjevačkoj ikavici želio sačuvati sliku nekadašnjega života na salašima, te

svećenik **Ivan Kujundžić Ivanica**, koji je bio očev stric.

»Ode na Verušiću je živio još moj pradida **Veco** koji je rođen oko 1850. godine, pa posli moj dida, otac, ja sam tu rođen, ali smo se s obitelji 1946. preselili u varoš. Kujundžića najviše ima na Verušiću (oko 12-13 grana), ima i u Tavankutu, Maloj Bosni, Žedniku, Bajmaku, a nekoliko obitelji ima i u Đurđinu.

Među Kujundžićima koji nisu s Verušića su **Hajludini, Kamposovi, Guskovi, Skorupovi, Didikovi, Bakračevići...**«, navodi Bogoljub.

Braća **Lojzija i Ivan Kujundžić** također su Ganini i također su s Verušića, gdje su im rođeni i otac i djed.

»U *Leksikonu* je naveden franjevac **Efrem (Stipan) Kujundžić** koji je našem ocu bio brat od strica i koji je tijekom 1990-ih godina potrebitim Hrvatima u Vojvodini pomagao preko Dobrotvorne zajednice *Amor vincit* iz Subotice. Tu je i **Josipa Kujundžić**, kuglašica, reprezentativka koja nam je sestra od strica, a Geza (pilot)

Ganini, Jordanovi, Fičkešovi, Murgini, Lesekurovi, Višakovi... neke su od grana prezimena Kujundžić čiji su nositelji svojedobno činili većinsko stanovništvo Verušića. U manjem broju ima ih i danas u ovom mjestu nadomak Subotice, uz Čantavirski put, gdje je u prostorijama Mjesne zajednice, u subotu, 6. kolovoza, održano predstavljanje 14. sveska *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* (Ku – Kv) u kojem je polovina od ukupno 72 biografije posvećena Kujundžićima iz Subotice i okolice.

Mještani i njihovi srodnici u *Leksikonu*

Predstavljanje na Verušiću održano je na inicijativu **Ivana Kujundžića**, a ideja se rodila kada ga je svojedobno, u okviru istraživanja, posjetio glavni urednik *Leksikona* **Slaven Bačić**.

nam je također bio brat, ali od drugog strica«, kaže Ivan te dodaje kako se nedaleko od Mjesne zajednice nalazi Kujundžićev križ, koji je 1864. godine podigao pradjed **Jakova Kujundžića**, odvjetnika, (u njegovoj kući se nalazi Generalni konzulat RH u Subotici), koji se također zvao **Jakov Kujundžić**. Čitav je i salaš u kojem je živio Lojzijin i Ivanov pradjed, a koji je njihov djed napravio prije sto godina.

Josip Kujundžić je rođen na Kujundžićevom salašu na Bikovu, što je sada Verušić.

»Ovaj kraj, zvali su ga Čantavirski put, dužine oko 2 km, svojedobno su obje njegove strane nastanjivali Kujundžići. To je bilo tamo 70-ih godina. Salaš na kojem sam rođen još uvijek postoji, tamo živi moja sestra. Ja sam **Fičkešov**. Po priči, to je bilo u doba Mađara, pitali su 'ki füttyül', a odgovor je bio – pa Fičkeš. Ali to se izgubilo. Ja jesam od Fičkešovi, ali me nitko ne zna kao takvog. Ovdasnji Kujundžići se znaju okupiti u malo širem krugu, ali u masovnijim takvim okupljanjima prednjače Hajludini (iz Male Bosne) budući da ih ima više«, pojašnjava Josip,

a njegova sestra **Marija Forgo**, rođena **Kujundžić** dodaje:

»Od našeg susjeda, koji je bio brat **Mije Kujundžića**, pravnika koji je naveden u *Leksikonu*, čuli smo priču da su negdje u XVI. stoljeću došla četiri brata Kujundžića i od njih potječu ovi ovdje Kujundžići«.

Specifičnost 14. sveska

Uz podsjećanje kako je *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* do sada predstavljen 67 puta u raznim mjestima, a prvi put na Verušiću, njegov urednik Slaven Bačić ovom je prigodom istaknuo da je 14. svezak u odnosu na ostale specifičan po tome što ni u jednom do sada nije bilo toliko biografija s istim prezime-
nom.

»Ovdje imamo ukupno 72 biografije od kojih je 36 posvećeno Kujundžićima iz Subotice i okolice. Najveći broj članova porodice Kujundžić od ovih 36-ero su vezani za crkvu (časna sestra **Anđelina K.**, redovnička poglavarica Družbe sestara naše Gospe, svećenik i doktor teologije **Đuro K.**, franjevac **Radoslav K.**, isusovac **Matija K.**, svećenik Ivan K. Ivanica s Verušića, svećenik **Ilija K.**, učenik našeg biskupa **Ivana Antunovića**, njegov brat franjevac **Ivan Jese K.**, Efrem (Stipan) K. također s Verušića, **Nikola K.**, svećenik koji je napisao pjesmu *Kolo igra, tamburica svira*). Tu je i jedan od naših najvećih preporoditelja **Pajo K.**, koji je pokrenuo *Subotičku Danicu*, potom Jakov K. s Verušića koji je sakupio pripovijetke, crtice, anegdote na bunjevačkoj ikavici u knjizi *Zgrabljena mršavina*, **Andrija K.**, sudac Vrhovnog suda Vojvodine. Među njima su i poznati sportaši (**Andrija K. Čiča**, nogometaš *Bačke*, državni reprezentativac, te šef vatrogasaca

u Subotici, čuveni gimnastičar **Josip K. Kejo**, odvjetnik, Josipa K., kuglašica, **Lajčo K. Lajo**, nogometaš *Spartaka*, **Nikola K.**, alpinist i maratonac, **Zoltan K.**, golman, Geza K., sportski pilot i jedriličar...). Tu je i više umjetnika, što školovanih što samoukih, kao što su **Alojzije K. Lozan**, **Goran K.**, akademski slikar, a neke smo pisali pod prezimenom **Kulundžić** kako su ih zadržali iz vremena Mađarske i među njima je poznati slikar **Andrija K.**«, naveo je Bačić dodajući kako je od do sada obrađenih 900 biografija istražio i tko je sve rođen na Verušiću.

»To su primjerice prof. **Bela Gabrić**, sveučilišni profesor u Zagrebu i otorinolaringolog **Marko Lipozenčić**, potom direktor *Fidelinke*, 8. marta i još nekih nekadašnjih velikih firmi **Lazar Kujundžić Legetin** i dr.«

Također je podsjetio da se ideja o pisanju *Leksikona* rodila 2002., a prvi svezak je izdan 2004. godine. Do sada je obrađeno nešto više od polovine, a ove godine bi trebao biti završen 16. po redu koji obrađuje osobe, događaje, udruge, običaje, tisak, pojmove i dr. na slovo M.

I. Petrekanić Sič

Dužijanica u Mirgešu

Tradicija se ipak nastavlja

Središnjoj gradskoj prethode proslave seoskih *dužijanica* u okolici Subotice. *Dužijanica* u selu Mirgeš proslavljena je u nedjelju, 7. kolovoza, misom zahvalnicom u Domu kulture. Predvoditelj euharistijskog slavlja bio je župnik župe Srca Isusovog iz Tavankuta

vlč. **Marijan Vukov**, a koncelebrirali su župnik subotičke župe sv. Roka i predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* mons. **Andrija Anišić** i župni vikar u Horgošu vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**.

Ovogodišnja *Dužijanica* u Mirgešu nije imala velikog bandaša i bandašicu nego samo malu bandašicu, a to je **Nađa Bedeković** (koja je bila mala bandašica i u Tavankutu). Gosti su bili gradski bandaš **Dominik Skenderović** i bandašica **Katarina Piuković**. Među pukom bili su i neki raniji bandaši i bandašice koji sa svojom malom djecom nastavljaju tradiciju sudjelovanja u ovom običaju zahvale Bogu za novo žito.

Nakon mise održano je Bandašicino kolo.

N. S.

Dužijanica u Đurđinu

Savez između čovjeka i Boga

Svečanim euharistijskim slavljem u nedjelju, 7. kolovoza, proslavljena je *Dužijanica* u Đurđinu. Nositelji ovogodišnje zahvale Bogu za žetvu i novi kruh bili su bandaš **Marko Zubelić** i bandašica **Regina Dulić**, te mali bandaš **Nenad Ivković Ivandekić** i mala bandašica **Marina Šarčević**. U crkvi sv. Josipa Radnika misu je predvodio kancelar Srijemske biskupije vlč. **Tomislav Lasić** uz koncelebraciju župnika crkve sv. Marka Evanđelista iz Žednika **Franje Ivankovića** i svećenika domaćina vlč. **Danijela Katačića**.

Vlč. Lasić je u propovijedi kazao kako zrno mora biti u hladnoći i tami da bi izraslo u klas, a zrnje mora proći kroz mlin da bi postalo brašno i kruh. U molitvama se zahvaljujemo Bogu na darovima, pa tako i kruhu. Kazao

je kako se kruh lomi i dijeli za druge, te poručio da se i mi moramo »lomiti da bismo nahranili što više onih oko sebe«.

Misno slavlje uzveličali su brojna mladež i djeca odjevena u narodne nošnje. Također, mladi su se potrudili da uredi crkvu pletenim vijencima od vlača žita.

»Kruna« đurđinske *Dužijance* bila je u znaku euharistije, a izradila ju je **Marica Vidaković**.

Misno slavlje uzveličao je Katedralni zbor *Albe Vidaković* iz Subotice pod ravnanjem **Miroslava Stantića**.

U večernjim satima upriličena je književna večer *Rič pod đermom*, a nakon toga i Bandašicino kolo koje je okupilo lijep broj mještana, ali i gostiju.

N. S.

Crkva svetog Roka u Zemunu

Sakralni objekt višestruke namjene

»Ratnih devedesetih bilo je mnogo napada na crkvu. Srušena je s više strana i razbijena su stakla. Tadašnji župnik prenio je oltarnu i druge vrijedne slike u župu«, kaže župnik Jozo Duspara

U Zemunu danas postoje tri katoličke crkve. Dvije s redovitim pastoralom: župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije i franjevački samostan koji nije župa, ali se nalazi u sastavu zemunske župe. Osim njih postoji i crkva svetog Roka te kapela Žalosne Gospe na zemunskom groblju. Crkva svetog Roka u Zemunu ima zanimljivu i burnu povijest. Nalazi se u gradskom parku pored pravoslavne crkve, a nekada je bila karantena za potrebe katolika. Dugi niz godina stajala je zapuštena, sve do 2012. godine kada je u potpunosti obnovljena. Danas se u ovoj crkvi vjernici iz Novog Beograda okupljaju svake nedjelje i na blagdan svetog Roka.

Od karantene do crkve

Od 1730. do 1871. godine, u doba kada je Zemun imao status kraljevskog slobodnog grada, nalazio se u

današnjem gradskom parku Kontumac (karantena), u kome su bili smješteni putnici koji bi doputovali s druge strane Save, u tadašnju Austro-Ugarsku. U Kontumacu je za potrebe vjernika katolika dok borave u karantenu sagrađena drvena kapela. Oko 1836. godine izgrađena je današnja crkva svetog Roka na mjestu nekadašnje kapele. Nju je izgradio **Josip Felber** u baroknom stilu. Kada je sredinom XIX. stoljeća ukinut Kontumac, crkva je izgubila prvobitnu namjenu i od 1896. godine korištena je za potrebe učenika zemunske gimnazije koji su bili rimokatolici. Dugi niz godina ništa nije ulagano u obnovu crkve. Župnik **Antun Kolarević** počeo ju je obnavljati 80-ih godina XX. stoljeća. Tada je adaptirana kupola tornja. Nakon toga crkva je bila zatvorena sve do 2006. godine. Došavši u Zemun, župnik **Jozo Duspara** otvorio je crkvu vjernicima te su se jednom mjesečno počele održavati svete mise. Crkva svetog Roka je zavedena kao spome-

U Zemunu i dva samostana

Nekada je Zemun bio velika i ugledna župa s puno katolika. Osim crkava, bila su i dva samostana. Godine 1939. u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije bilo je 9.300 katolika.

»U to vrijeme je postojala i njemačka župa u Novom gradu u Zemunu gdje ih je bilo više od 6.000. Zemun je dobrim dijelom bio katolički grad. Danas smo u Zemunu ostali samo svećenik franjevac, župnik Kljajić i ja, a nekada je bilo najmanje četiri svećenika. Pored bolnice nekada su živjele i djelovale časne sestre milosrdnice. Ove godine su završile svoju misiju, prodale su kuću u kojoj su živjele i otišle u Zagreb odakle su i došle prije 130 godina. Druge sestre su bile franjevke i imale su drugi samostan. I one su prije nekoliko godina otišle iz Zemuna u Sloveniju. Danas, nažalost, zemunska župa nije ono što je bila. Prema podacima s kojima raspolažem, poslije Drugog svjetskog rata šezdesetih godina prošloga stoljeća, bilo je oko 15.000 katolika. Međutim, vremenom se Zemun proširio, dolazili su ljudi sa strane i katolici su postajali manja zajednica. Danas, po mojoj procjeni, u Zemunu ima od 4.000 do 5.000 katolika ali nisu svi aktivni. Jedan dio zajednice dolazi redovito u crkvu. Oni žele živjeti svoju vjeru, ali su to uglavnom stariji župljani. Mlađih je sve manje. Mali je broj krštenih i vjenčanih. Broj umrlih je velik, pokopam godišnje oko 100 župljana«, navodi preč. Duspara.

nik kulture, a kompletna reastauracija na njoj urađena je 2012. godine uz pomoć donacija Vlade Srbije i Veleposlanstva Kraljevine Norveške u Beogradu.

»Specifičnost ove crkve je što je građena kao kontumatska crkva. Park oko nje nekada je bio karantena. Kada su trgovci s Istoka dolazili u Zemun, svatko je morao ostati neko vrijeme u njoj kako bi se utvrdilo boluju li od neke zarazne bolesti. Za potrebe tih ljudi izgrađena je crkva 1836. godine. Pored nje izgrađena je i pravoslavna crkva za potrebe ljudi pravoslavne vjeroispovijesti koji su također dolazili s Istoka, pa su danas u zemunskom parku dvije crkve jedna pored druge: katolička i pravoslavna. Obje su u povijesti imale istu namjenu«, kaže preč. Duspara.

Pomoć donatora

Od kontumaca danas je ostao samo dio zida koji svjedoči o tom vremenu. Prvobitni izgled crkve bio je drugačiji nego danas. U njoj su nekada bili brojni odvojeni pretinci i svaka vrata na crkvi su vodila u jednu od njih, kako se ljudi koji su došli u karantenu ne bi miješali.

»Kada je karantena izgubila svoju svrhu, crkva je korištena za pastoralne svrhe, najviše u vrijeme kada je u neposrednoj blizini izgrađena gimnazija 1912. godine. Obnova crkve je počela početkom prošlog stoljeća. Kada je 1985. godine bivši zemunski župnik Kolarević započeo obnovu, adaptirana je kupola tornja, promijenjena je

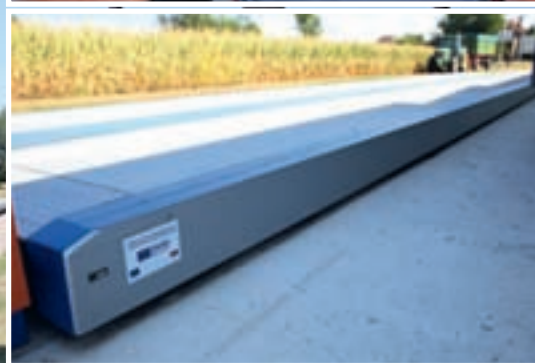
građa koja je bila dotrajala i to je tako stajalo duže vrijeme. Ratnih devedesetih bilo je mnogo napada na crkvu. Srušena je s više strana i razbijena su stakla. Tadašnji župnik prenio je oltarnu i druge vrijedne slike u župu. Dvije slike iz ove crkve se još uvijek nalaze u župi. Kada sam došao u župu Zemun 2005., već iduće godine smo u crkvu svečano donijeli sliku svetog Roka. Vjernicima je bilo posebno drago što smo crkvu ponovo otvorili. U vrijeme kada sam razmišljao da joj uredim fasadu, za koju je trebalo izdvojiti značajna sredstva, sveti Rok nam je pomogao. Naime, Veleposlanstvo Kraljevine Norveške izrazilo je želju da pomogne jednoj katoličkoj crkvi. Jedan mladić koji tamo radi sjetio se kako su je nekada gađali kamenjem. Kada je došao u priliku da može nešto učiniti, predložio je njihovom veleposlaniku da obnove ovu crkvu. Dobili smo sredstva za kompletnu obnovu. Sređen je krov, stavljen je mramor i uređen je kompletan enterijer«, navodi preč. Duspara.

U crkvi se svake nedjelje okuplja zajednica iz Novog Beograda čiji je upravitelj župnik **Marko Kljajić**. Osim toga i župnik Duspara održava ponekad tu svetu misu, kao i na blagdan svetog Roka koji se svečano proslavlja 16. kolovoza

S. D.

Naši gospodarstvenici (CIX.)

Prvi IPARD u Beregu

Poljoprivredno gospodarstvo Marina Gorjanca iz Berega prvo je u Srbiji kome su iz IPARD-a isplaćena sredstva za izgradnju podnog skladišta. A Marinova priča o tome što je sve bilo potrebno uraditi i koliko čekati do odobrenja isplate sredstva može biti korisna svima koji razmišljaju o IPARD-u

U obitelji **Gorjanac** poljoprivreda je obiteljski posao, a **Marinov** otac se uz ratarstvo bavio i stočarstvom. Sada na Marinovom gospodarstvu nema stoke već se ova obitelj isključivo bavi ratarskom proizvodnjom. Iako je Marin danas poljoprivrednik s punim radnim vremenom, to nije uvijek bilo tako jer je prvo počeo raditi ono za što se školovao, a po struci je mehaničar. Zanimljivo je da je radionica u kojoj je nekada radio danas mjesto gdje je njegovo poljoprivredno gospodarstvo.

»U Beregu je prvo postojala zadruga, a poslije kooperacija u kojoj je bila i strojarska radionica. Prvo sam se 1978. godine zaposlio kao mehaničar u Bezdanu, a 1980. prešao sam u Bereg. Tako je bilo do 1990. godine. Tada sam napustio posao, kupio kombajn i počeo se baviti poljoprivredom. Tijekom privatizacije, kada je **Matijević** kupio PP *Bezdan*, ova strojarska radionica bila je ponuđena na prodaju i kupili smo je«, priča Marin.

Narednih godina povećavale su se površine i mehanizacija za obradu zemljišta. Uz klasične ratarske kulture kukuruz, soju, suncokret i šećernu repu sijali su Gorjančevi i krumpir. I tako je bilo sve dok je bilo radnika koje su mogli angažirati. Rješenje za radnike koje je sve teže bilo naći Marin je vidio u podizanju podnog skladišta u koje bi uz uporabu strojeva mogao lagerovati svoju robu, umjesto u čardake, što je zahtijevalo angažiranje radnika.

Papiri, papiri, papiri... i čekanje

U to vrijeme u Srbiji se najavljivao IPARD – bespovratna sredstva Europske unije. Pratio je savjetovanja, konzultirao se s onima koji su u tim projektima i prelomio: pokušat će

iskoristiti IPARD kako bi osigurao sredstva za svoje podno skladište.

Bila je to 2018. godina. Sretna okolnost bila je ta što je podno skladište želio graditi na svom gospodarstvu, odnosno nekadašnjoj strojarskoj radionici, pa je parcela bila u radnoj zoni.

Jedna od faza bila je angažiranje konzultanata koji će voditi projekt, a Marin je odabrao konzultantsku kuću čiji su suradnici do tada uspješno realizirali oko 80 projekata, uglavnom u Hrvatskoj.

»Oni su ovdje na licu mjesta radili procjenu realnosti investicije. Gledali su koju površinu obrađujem, kako poslujem, i u tom smislu dobro mi je došlo što sam bio u sustavu PDV-a. Kada su vidjeli da je parcela u radnoj zoni, njihova procjena bila je da sto posto prolazim na natječaju. Sljedeći korak bio je projekt, građevinska dozvola. Sve to bilo je gotovo u srpnju 2018. godine. I onda smo čekali natječaj. Stalno su pomjerali datum otvaranja natječaja i tek 1. studenoga natječaj je bio otvoren. I onda opet muke s papirima. Biznis plan, inventura, završni račun, procjena isplativosti... Imam dva registratora dokumenata«, priča Marin o svim koracima koje je trebalo poduzeti da bi se uopće moglo sudjelovati na natječaju za IPARD.

Pamti svaki papir koji je morao osigurati, svaki papir koji je morao dopuniti, uskladiti, cijene radova i materijala koje su se mijenjale u odnosu na one na predračunima... Dobro pamti i godinu i pol dana čekanja, jer upravo je toliko prošlo od zatvaranja natječaja do objave rezultata.

»Natječaj je bio završen početkom 2019. godine i onda cijela 2019. i do polovine 2020. ništa. Raspitivali smo se i jedino što sam uspio doznati jeste da sam od 156 podnijetih

zahtjeva ja bio na 96. mjestu, i rekli su da imam solidne šanse da prođem. Ali ništa službeno nema. Tek 24. lipnja javili su iz Uprave za agrarna plaćanje da je Rješenje gotovo i da sam prošao na IPARD-u. Odobrena mi je investicija podno skladište s vagonom. Mi smo realno prikazali sve troškove, ništa napuhano i jedino što su osporili je jedan mali dio kod gradnje, oko 2 posto od ukupne vrijednosti projekta, što je beznačajno», priča naš sugovornik i navodi još dva datuma; 10. rujna 2020. godine kada je otvoreno gradilište i 10. rujna 2020. kada je počela gradnja.

Zapisnici, izjave... i konačno isplata

Kod IPARD-a sredstva se ne daju unarijed već tek po okončanju investicije, što je značilo da je Marin trebao osigurati cjelokupni iznos sredstava. Za to je uzeo bankarski kredit.

»Kada sam dobio Rješenje da je projekt odobren, pandemija koronavirusa bila je u jeku. Razmišljao sam što raditi: krenuti u investiciju ili odustati? Ali savjetovali su me da ipak ne odustajem, jer korona će i proći i treba nastaviti raditi. Tako smo počeli gradnju. A onda u 2021. svaka isporuka materijala bila je po novoj cijeni. Iskreno, razmišljao sam na čega će sve to izaći, ali sad više natrag nisam mogao, već guraj dalje. I u lipnju 2021. godine završili smo gradnju«, kaže Marin i prisjeća se kako je u toj fazi iskrsnuo problem sa starim čardacima koji su bili na toj parceli i koji su srušeni.

Postojalo je rješenje o rušenju, ali čardaci nisu bili izbrisani iz katastra, pa je i to trebalo rješavati. U katastru, gdje sve to predugo traje, a problem je trebalo riješiti odmah.

Ali ni tu nije bio kraj. Dva mjeseca trajalo je prikupljanje dokumentacije koja se morala podnijeti uz zahtjev za isplatu odobrenih sredstava. I konačno na Badnji dan, 24. prosinca, 2021. godine iz Uprave za agrarna plaćanja Gorjanac je pozvan, i opet problemi.

»Pozvani smo na usuglašavanje dokumentacije. A problem je bio što su cijene i materijala i radova iz 2018. godine bile različite od onih kada smo gradili i koje smo i dostavili na računima. Onda smo sve to morali ispravljati, obrazlagati, pisati izjave... Sve se mora slagati u milimetar, u dinar. I onda dolazi najvažnija stvar: terenska kontrola. Sve su ispretresali, pregledali, premjerili, kontrolirali svaku uplatu na računima. Ali ni to nije prošlo glatko. Našli su

u toj kontroli da fali 90 četvornih metara. Mislim, što sad? Onda navečer čitam dokumentaciju, gledam, tražim i vidim da nisu gledali nadstrešnicu koja je dio objekta i ne da sam imao 90 četvornih metara manje već 30 više. Onda opet pišemo izjavu. Onda zašto fali 28 četvornih metara betona, pa opet piši izjavu da je na toj površini stavljena rešetka, pa izjavu zašto su kapije manje za nekoliko centimetara... Oni su se držali projekta i sve premjeravali i uspoređivali. I na koncu skinuli su mi oko 300.000 dinara. I konačno 27.-28. travnja ove godine dobili smo rješenje o isplati, a novac je uplaćen za 15 dana«, do detalja Marin iznosi što je sve prošao od prijave na natječaj do konačne isplate.

Na prvom natječaju za sredstva iz IPARD-a pet prijava odnosilo se na izgradnju podnih skladišta, a Marin je prvi zaokružio cijeli priču i dobio sredstva. Od ukupne vrijednosti investicije u podno skladište iz IPARD-a je isplaćeno 60 posto.

Kapacitet podnog skladišta je 70 vagona, što zadovoljava potrebe njegovog poljoprivrednog gospodarstva. U narednih pet godina na tom skladištu ništa ne smije mijenjati. Za dvije godine čeka ga nova kontrola iz Europske unije kojoj će morati pokazati svu dokumentaciju.

I na kraju naše pitanje bilo je bi li se uopće upustio u sve ovo da je znao što ga čeka?

»Da me je netko iz moje obitelji nagovorio njih bi krivio, ali to je bila moja odluka. Potrošio se jesam, ali da nije bilo sredstava iz IPARD-a, ne bih sam mogao izgraditi ovakvo skladište. Ja sam odmah išao u gradnju, što je najsofženije. Kada bih ponovo radio, više bih se skoncentrirao na projekt, kontrolu projekta«, kaže Marin.

Pravila IPARD-a su takva da se nakon isplate sredstava odmah narednog dana može prijaviti na novi natječaj. I poslije svega razmišlja da ponovno pokuša na IPARD-u, ali sada za sredstva za kupovinu priključnih strojeva.

U registru prijave sjetvene strukture njegovog poljoprivrednog gospodarstva je 75 hektara vlastite zemlje i zemlje uzete u zakup od privatnih vlasnika. Neke parcele rade od 80-ih i 90-ih godina, jer se poštuju sve obveze dogovorene s vlasnicima, bez obzira na to je li godina bila s dobrim ili lošim prinosima.

Z. V.

Književno povezivanje Hrvata u regiji

MOSTAR/LIVNO – Prošloga tjedna u Mostaru i Livnu održane su književne tribine posvećene hrvatskoj književnoj kritici i književnom velikanu **Antunu Gustavu Matošu**. Ovi programi povezali su predstavnike hrvatskih književnih i znanstvenih institucija iz BiH, Hrvatske i Srbije.

je: Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne, Društvo hrvatskih književnika iz Zagreba i Ogranak DHK-a slavonsko-baranjsko-srijemski iz Osijeka te Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice. Na tribinama je, između ostalog, predstavljen i Zbornik đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara XXII, posvećen suvremenoj hrvatskoj književnoj kritici u Vojvodini. Također, predstavljena je i knjiga *Antun Gustav Matoš: Josipu Jurju I., kraju naših svih ideala* čiji je sunakladnik ZKVH, a objavljena je u sklopu *Dana Antuna Gustava Matoša*, manifestacije koja se dijelom održava i u Srbiji. U programu u Livnu sudjelovao je i ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**.

Novi broj Godišnjaka za znanstvena istraživanja

SUBOTICA – Objavljen je 13. broj Godišnjaka za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Na više od 330 stranica objavljeno je 11 znanstvenih i stručnih radnji koje tematiziraju neki aspekt društvenog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti bilo u sadašnjosti. Sadržaj Godišnjaka podijeljen je u šest tematskih cjelina, u kojima su prvoobjave suradnika ovog časopisa, značajne za sve subetničke skupine Hrvata u Vojvodini.

Godišnjak se može nabaviti u prostorijama ZKVH-a (Laze Mamužića 22, Subotica) ili naručiti putem elektroničke pošte, telefonom ili na web stranici Zavoda (www.zkvh.org.rs) u rubrici Izdavaštvo. Cijena primjerka je 1.000 dinara.

Kolonija Stipan Šabić u Subotici

SUBOTICA – Deseti saziv Umjetničke kolonije *Stipan Šabić* održava se od 8. do 13. kolovoza u Subotici. Organizator je HLU *Croart*, a sjedište kolonije je Dom učenika (Harambašićeva 22). Sudjeluje 13 slikara iz Srbije, Rumunjske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Zatvaranje kolonije, uz prezentaciju nastalih radova, bit će sutra (subota, 13. kolovoza) u Domu učenika, u 18 sati.

Koncert Cvijet raznolikosti

NOVI SAD – Zavodi za kulturu vojvođanskih Rumunja, Rusina, Slovaka, Mađara i Hrvata u okviru programa Novi Sad – Europska prijestolnica kulture organiziraju zajednički koncert *Cvijet raznolikosti* koji će biti održan u utorak, 16. kolovoza, na sceni *Pera Dobrinović* u Srpskom narodnom pozorištu. Početak je u 20.22 sati. Na koncertu će nastupiti muzički ansambli iz pet različitih nacionalnih zajednica, a kao specijalni gosti i zvijezde večeri će nastupiti čuveni tenor **Béla Mavrák** i harmonikaš **Lelo Nika**. Hrvatsku manjinu predstavljat će Komorni sastav HGU *Festival bunjevački pisama* i vokalna solistica **Marija Kovač** iz Subotice. Ulaz na koncert se ne naplaćuje. Povodom ovoga koncerta otvorena je i nova FB stranica *Cvet raznolikosti* na kojoj će biti objavljene sve aktualnosti u svezi održavanja koncerta.

Poziv za sudjelovanje na Festivalu tradicijskog pjevanja

HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice poziva sve amaterske pjevačke skupine koje njeguju tradicijsku pjesmu da se prijave za sudjelovanje na V. međunarodnom festivalu tradicijskog pjevanja koji će biti održan u HKC-u u Subotici, 15. listopada 2022. (subota). Skupine mogu biti: ženske, muške ili mješovite i predstavljaju se s po dvije pjesme. Festival je natjecateljskog karaktera, u sastavu tročlanog stručnog žirija, koji dodjeljuje nagrade i specijalna priznanja. Zainteresirani se mogu javiti putem e-mail adrese na hkcunjevackokolo@yahoo.com ili na senkahorvat@yahoo.com, a rok za prijavu je do 25. IX. 2022. godine. Organizacijski odbor festivala zadržava pravo odlučivanja o izboru prijavljenih pjevačkih skupina.

Rajićevo zastupničko pitanje, zadužbina Marije Vojnić

6. kolovoza 1920. – *Neven* piše da Djevojačko katoličko društvo u Subotici priređuje veliku sjednicu 7. kolovoza u 4 sata poslije podne u Golubovoj školi (IV. krug). Ondje će biti izbor »bandašice«.

7. kolovoza 1920. – *Neven* piše da Katoličko djevojačko društvo priređuje u Subotici 8. kolovoza *Dužijancu* i uz tu vijest donosi program ove žetelačke zahvalne svečanosti. Konjička četa obaviti će vježbu 7. kolovoza prije podne u 8 sati i poslije podne u 5 sati. Sutradan, 8. kolovoza, u 9 sati, u gradskom kazalištu bit će održane predstave *Kolera* i *Pepeljuga*.

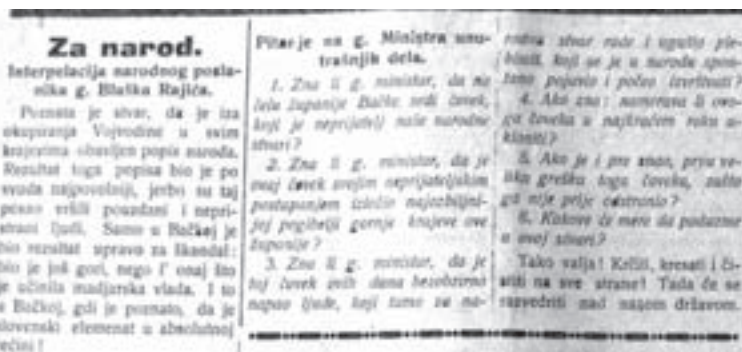
8. kolovoza 1919. – *Neven* prenosi interpelaciju (zastupničko pitanje) narodnog zastupnika **Blaška Rajića** ministru unutarnjih djela u vezi s popisom pučanstva. Rajić prosvjeduje što je najviši činovnik Bačke županije,

U ono vrijeme, kada je još u svu Suboticu jedan broj Nevena dolazio; kada se i o tom dvojilo, dali će kakvo štivo i moć prodrin u našem narodu, kad mu je jezik ukinut u školama, kad mu jezik prezire gospoština, kad nema ko pisati za narod, onda se je primio jedan mladić u čizmama i čak-širama, da će dat ime svoje Nevenu, da Subotica bude ognjište tome male-

10. kolovoza 1920. – *Neven* piše da je u njegovom uredništvu (Subotica) počeo tečaj francuskog jezika, koji drži profesor **Frano Slavić**, i to: od 8 do 9 sati u jutro za mladiće, a od 3 do 4 sata popodne za djevojke. *Neven* također oglašava da filijala *Hrvatskog radiša* u Subotici prima jednog brijačkog, jednog trgovačkog i jednog tiškarskog šegrt. Istodobno, nudi jednog šegrt za bravara. Zainteresirani neka se jave kod prof. **Dragutina Šarčevića**, tajnika *Hrvatskog radiša* u Pučkoj kasini.

11. kolovoza 1935. – *Naše slovo* piše o dobrotvornoj zadužbini **Marije Vojnić**, udovne **Toše Vojnića**, oboje iz čuvene plemenite obitelji **Vojnić od Bajše**. Marija je umrla 1904. Iza sebe je ostavila 500 lanaca zemlje radi podizanja doma za djevojačku siročad prvenstveno iz Subotice od 6 do 14 godina. Radi osiguravanja prostorija za dom naročiti odbor je od svote iz dobrotvornog fonda Marije Tošinice otkupio palaču na Daničićevoj cesti (danas Segedinska cesta). U dom se u prvo vrijeme primala samo katolička djevojačka siročad iz Subotice, a kasnije i drugih vjeroispovijesti i iz drugih mjesta. Broj djevojčica je rastao, a dugovi su rasli. Spali su 1935. na više stotina tisuća dinara i na dug od 250.000 dinara samo na ime pristojbe. Situacija zadužbine je kritična. Radi popravke financija potrebno je smanjiti broj djevojčica (kojih ima 46), u suprotnom dom će se morati obustaviti.

12. kolovoza 1938. – *Subotičke novine* pišu da će se na jesen u Subotici prikazivati veoma uspjeti film *Hrvati u Svetoj zemlji*, koji je probudio veliko zanimanje po svim hrvatskim krajevima. Među hodočasnici, koji su usnmljeni na ovom putovanju, bio je i »bač« **Joso Martino-vić**, bački Hrvat, »koji je već tri puta bio u Svetoj zemlji i kao takav postao barjaktar hrvatskog hodošašća«.

župan **Kosta Bugarski** zabranio plebiscit (izjašnjavanje naroda) u Bajskom trokutu i odredio za obavljanje popisa »mađarske učitelje, podnaroše i ostale, koji su zakleti neprijatelji slavenstva«. Rajić između ostalog poručuje ministru: »Zna li g. ministar, da na čelu županije Bačke, sjedi čovjek, koji je neprijatelj naše narodne stvari? Zna li g. ministar, da je ovaj čovjek svojim neprijateljskim postupanjem izložio najozbiljniju pogibelj gornje krajeve ove županije. Zna li g. ministar, da je taj čovjek ovih dana bezobzirno napao ljude, koji tamo za narodnu stvar rade i ugušio plebiscit, koji se je u narodu spontano pojavio i počeo izvršavati«.

9. kolovoza 1913. – *Neven* piše da je 7. kolovoza umro **Pere Skenderović**, hrvatski prvak u Subotici, koji se istakao kao urednik *Nevena*. Dana 7. kolovoza je otputovao u Tavankut vlakom da posjeti brata, znanca i tamošnjeg župnika (**Grgu Romića**). Po povratku ga je snašla smrt na subotičkom kolodvoru u 49. godini života.

Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* u Subotici

Pejzaži, žetva, gradski prizori...

Međunarodna likovna kolonija *Bunarić*, koju organizira HKC *Bunjevačko kolo* i koja se održava u okviru programa subotičke *Dužijance*, traje već više od četvrt stoljeća, obogaćujući likovni i kulturni život toga grada. Od 4. do 6. kolovoza ove godine održan je njezin 26. saziv, koji je okupio 44 slikara (amaterskih i profesionalnih) iz Srbije (Subotice, Beograda, Kruševca, Leskovca, Pančeva, Kikinde, Sombora, Crvenke, Novog Sada), Hrvatske (Osijek, Beli Manastir), Bosne i Hercegovine (Tuzla, Sarajevo) i Mađarske (Segedin, Tompa). Dio sudionika činili su, već tradicionalno, članovi »domaćeg« Likovnog odjela HKC-a.

Susret različitih stilova

Slikari su stvarali u Velikoj dvorani i dvorištu Centra, a nastalo je 70 likovnih radova u različitim tehnikama, različitim stilovima i poetika. Dominiraju pejzaži, ali su na platnima uvijekovječeni i žetelački radovi, prizori grada

Subotice, a tu su i slike »mrtve prirode«. Ukratko, za ovu koloniju već prepoznatljiva paleta tema i motiva.

Josipa Križanović iz Likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* kaže kako su slikari ove godine bili izuzetno nadahnuti, što se vidi i po kvaliteti nastalih radova. »Slikari se vrlo rado odazivaju na našu koloniju, odabir sudionika je takav da imamo i akademske i neakademske slikare, ali su to autori koji su svojim biografijama opravdali mogućnost boravka na ovoj manifestaciji. Raduje nas i to što nakon pauze ponovno imamo goste iz Hrvatske i Mađarske. Imali smo dobro raspoloženje, te su, rekla bih, nastali najbolji radovi do sada«, kaže Križanović.

Sinergija kolonije

Jelena Badnjevac Ristić iz Pančeva na bunaričkoj je koloniji bila prvi put.

»Međutim, nije mi prvi put da sam u Subotici, dolazila sam na druge kolonije ovdje. Drago mi je kad me pozovu u ovaj grad, jer u svojem radu uglavnom slikam mo-

Raskoš prošlogodišnjeg druženja

Na početku ovogodišnje kolonije, u četvrtak, 4. kolovoza, u velikoj dvorani Centra, priređeno je i otvorenje slika nastalih na lanijskom, jubilarom, 25. sazivu ove likovne manifestacije. Spomenutu izložbu koju čini 40 slika, kao i ovogodišnji saziv kolonije otvorio je **zamjenik** pokrajinskog *tajnika* za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić** uz ocjenu kako ova manifestacija pokazuje da kultura i umjetnost prelaze sve granice, pa tako i one etničke. Pročitan je i tekst likovnog kritičara **Mileta Tasića** u kojem se ističe kako izložba prezentira »pravu umjetničku raskoš prošlogodišnjeg druženja«. Detalje s izložbe možete pogledati u rubrici *U nekoliko slika* na stranici 47.

tive, vedute gradova. Tako da sam već više puta slikala motive Subotice i okolice, salaše, Palić. Jednu sliku sam ponijela od kuće, to je slika s tipičnim vojvođanskim motivima, a druga će biti detalj sa subotičke tržnice. Radim tehnikom špakle, jer nemamo baš puno vremena. Kolonije su uvijek prilika za nešto novo vidjeti, prodiskutirati, pa i naučiti. To je jedna sinergija koja je potrebna svakom slikaru, jer mi smo u biti usamljenici, te imamo potrebu izaći u prostor i društvo. Atmosfera na koloniji je opuštena, imala sam prilike upoznati neke nove kolege. Nadam se da će me ponovno pozvati», kaže Badnjevac Ristić.

Nebojša Stefanović Zane iz Leskovca, inače liječnik po struci, slikarstvom se bavi unatrag 30 godina.

»Moje slikarstvo se mijenjalo s godinama, a ono što me je od početka privlačilo, a i danas me drži, jeste figura, figura u prostoru, u enterijeru i eksterijeru. Ovdje sam se opredijelio za crtež, njemu se uvijek vraćam i idem dalje. Pokušavam 'uloviti' slikare koji ovdje stvaraju u ovoj dvorani, u svojim razmišljanjima, lutanjima, stvaranjima, dinamika koju oni stvaraju mi je inspiracija. Inače, kolonija je lijepo organizirana, dobri su uvjeti za rad, ima veliki broj sudionika različitih generacija«, kaže Stefanović.

Poznat je po svojim realističkim slikama, akademski slikar **Stjepan Albot** iz Novog Slankamena čest je gost ovog likovnog okupljanja.

»Na ovoj koloniji sam već bio više puta, čast mi je da me pozivaju, nadam se da im neću dosaditi. Nastojim ostaviti slike koje su motivski vezane za ovaj kraj, za ovdašnje ljude, *Dužijancu*... Na jednoj slici naslikao sam ovdašnje risare u polju, a druga slika je pejzaž iz kraja iz kog dolazim, s Dunava kod Slankamena, to mi je nepresušni fundus inspiracije, scenografija koja se iz dana u dan mijenja«, kaže Albot.

D. B. P.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj NIS a. d. Novi Sad, Narodnog fronta 12, podnio je dana 3. 8. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Javna vodovodna mreža s buster stanicom za potrebe vodoopskrbe NIS SSG Kraljev Brig 1 na k. p. br. 1900, 4038, 4078/2, 1406, 4078/1, 4056/1 K. O. Kraljev Brig (nositelj projekta »GROLIT-RAD« D.O.O., Ostružnica, 7. jula br. 19, nositelj projekta, u ime JKP »Vodovod i kanalizacija« Subotica). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-196/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Bajnatski mikrosvijet

Mirka Kopunovića

Mislim da je Fajrunt u Istarskoj ulici Kopunovićeva do sada najzrelija knjiga, to je neka vrsta spomenika kvartu Bajnatu u kojem živi, u kom je proveo djetinjstvo, kazao je Zlatko Romić

HKPD Đurđin na dan mjesne *Dužijance* organizira manifestaciju *Rič pod đermom*, kojom se čuva i njeguje ikavica, napose ona bunjevačka, a tako je bilo i ove godine u nedjelju, 7. kolovoza, upravo pod đermom, u dvorištu durđinskoga etno-salaša. Ovoga puta ugostili su književnika **Mirka Kopunovića**, koji piše na hrvatskom književnom standardu, kombinirajući ga katkad s bunjevačkom ikavicom – kako u svojoj poeziji tako i u prozi.

Kopunović (Subotica, 1952.) je do sada objavio ukupno devet knjiga – šest knjiga pjesama i tri knjige pripovjedaka. Pripovijetke i pjesme uvrštene su mu u nekoliko antologija i izbora, a objavljivao je i u časopisima.

Po riječi se živi

Menadžerica kulturnih aktivnosti Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** podsjetila je na početku večeri kako je Kopunović 2019. dobio nagadu za životno djelo na *Danima hrvatske knjige i riječi – Danima Balinta Vujkova*. I od tada je, kako je dodala, nastavio pisati, te je nedavno objavio dva nova naslova – zbirku pjesama *Dok je svita* i knjigu priča *Fajrunt u Istarskoj ulici*.

»Nakon velikih imena u književnosti vojvođanskih Hrvata koji su stvarali ili stvaraju na ikavici, došao je i Mirko Kopunović koji svojim stvaralaštvom pazi da riječ i rič ne budu uzaludno bačeni. Riječi jesu važne, od njih se i po njima živi. Želim vam da s ove književne večeri ponese te puno riječi od kojih se može živjeti«, rekla je Čeliković.

Lirika duboke osjećajnosti

O djelu ovoga pisca govorili su **Davor Bašić Palković**, novinar i urednik kulturne rubrike u tjedniku *Hrvatska riječ* i novinar **Zlatko Romić**.

Govoreći o autorovom lirskom opusu, Bašić Palković naveo je kako je Kopunovićeva poezija misaono-refleksivna; u njoj pjesnik traga za smislom te promišlja o vlastitom identitetu. Stilski i formom, kako je dodao, pjesnik ne robuje određenoj pjesničkoj formi.

»Njegova poezija je raznolika: od kratke forme, preko najstandardnijeg oblika od nekoliko strofa do eksperimenta

s poezijom u prozi. No, on u svom izričaju, iako se vješto poigrava s riječima i pojedinim referencama, ne odlazi u hermetične postmoderne poetske vode«, kazao je Bašić Palković.

Ocijenio je i kako je Kopunović pjesnik duboke panonske osjećajnosti, »naših nedaća i tjeskoba, ali i onoga što naše živote čini lijepim, nježnim i uzvišenim«.

»U 'misteriju osame' Kopunović istražuje po vlastitost intimi, iskustvima, doživljajima (tim, kako sam navodi, 'iskrzanim krajolicima duše'), isto tako promatra i svijet oko sebe, druge ljude, bliske i nepoznate, odnose među njima, osluškuje prirodu: bačku ravnicu koja 'stoji uronjena u snagu drača', plavetnilo neba, Dunav, ali i gradske tope se te sve to na koncu pretvara, miješa u pjesničke slike. Na tom nimalo lakom putu on ustrajava tražeći odgovore na velika i vječna pitanja – života, smrti, ljubavi, nade, slobode, vjernosti... Ton njegovih pjesama često je melankoličan, pjesnik je, čini se, izmiren sa životnim datostima i ljudskim ograničenjima, ali ne zapada u ništavilo. Tek u naznakama dana, žudnja za životom, smislom, ljubavlju, istinom i radošću, spasava ga od toga«, zaključio je Bašić Palković.

Čovjek koji zna slušati

Zlatko Romić se u svojem govoru prisjetio 1994. kada je Kopunovića, koji mu je u međuvremenu postao prijatelj, upoznao u uredništvu subotičkog dvotjednika *Žig*.

»Bilo je to vrijeme kao kod **Nušića** različitih 'sumnjivih lica'. Međutim, ubrzo sam vidio da je Mirko takav kakav je uglavnom i danas – miran i staložen, osoba koja, što je danas vrlo rijetko, zna slušati i upijati u sebe, što je kasnije pokazao i kroz svoju poeziju, a posebno prozu. Kada sam govorio na promociji njegove prve knjige, knjige pjesama *U iskrama nade*, poželio sam mu da se lati malo ozbiljnijih formi, a to je proza«, rekao je Romić.

Kopunović je s početka, i stilski i motivski, stvarao pod utjecajem svojih kolega i prijatelja **Vojislava Sekelja** i **Tomislava Žigmanova**, kasnije izgrađivši svoj vlastiti književni izraz te zauzevši mjesto u zavičajnoj književnosti novijeg doba. Njegove knjige kratkih priča (*Mrvljenje mrve*

neba, *Tragovi krunice i Fajrunt u Istarskoj ulici*), prema Romićevim riječima, mogu se čitati kao neka vrsta trilogije.

»Mirkovi likovi su likovi s periferije, s ruba društva. Kada čitate ove priče imate dojam da su u pitanju vaše komšije, sve vam djeluje nekako poznato, čak i doživljeno. Puno je toga dokumentarističkog, često se pitam je li to biografija, autobiografija, imaginacija ili sve zajedno. Bez obzira što piše u trećem licu, ti likovi su mi bliski, portretizira ih kao da ih voli, i ja zaista tako i mislim. Mislim da je *Fajrunt u Istarskoj ulici* njegova do sada najzrelija knjiga, to je neka vrsta spomenika kvartu Bajnatu u kojem živi, u kom je proveo djetinjstvo. Ono što je također značajna odlika njegove proze je da on paralelno koristi i književni standard i bunjevačku ikavicu. Ikavica je začim koji daje ukus njegovim pripovijetkama, to ih čini prirodnim. Od srca vam preporučujem Kopunovićevu, prije svega, prozu, čitajući je nećete imati doživljaj izgubljenog vremena«, kazao je Romić.

»Treba stati na zemlju«

Mirko Kopunović zahvalio se organizatorima i sudionicima programa, ali i svima koji su tijekom godina po-

državali njegov književni rad, posebice suradnicima iz *Žiga*.

»Nakon svega što smo čuli, je sam tu negdje u plavetnilu neba, treba stati na zemlju, biti ovdje s vama. Vratio bih se na Zlatkov govor i rekao da je Vojislav Sekelj, moj komšija, ja u Istarskoj ulici on u Dalmatinskoj, imao veliki utjecaj na mene, nukao me pisati, moja je prva pjesma objavljena upravo u *Žigu* 1995. kada je on to priredio. Naše prijateljstvo je i prije toga počelo i dugo je trajalo. U *Žigu* sam upoznao Zlatka, Tomu, moje prijatelje s kojima drugujem i danas. Oni su me također usmjeravali, najvažniji su mi bili komentari koji su ukazivali na ono što u pisanju nije dobro, jer ono što je dobro to uglavnom prepoznamo i sami«, kazao je Kopunović.

Kopunovićeve pjesme i ulomke iz proze čitali su članovi literarno-dramske sekcije HKPD-a *Đurđin*, a program večeri upotpunio je pjevački zbor te udruge *pod ravnanjem Nele Skenderović*. Publika je imala prigodu čuti i pjesmu *Na zlatnom pragu* Nele Skenderović koja je skladana na Kopunovićeve stihove, a izvodi je **Antonija Dulić**.

H. R.

FOTO: Dankl Media

Velike Tekije u Petrovaradinu

Hodajmo ovim svijetom bez straha

»Želimo omogućiti da do svetišta nesmetano mogu doći hodočasnici svojim vozilima, zatim pješaci, invalidi i osobe s posebnim potrebama. Kod pokrajinskih vlasti sam naišao na susretljivost i vjerujem da ćemo zajedničkim snagama naći odgovarajuća rješenja da to tehnički realiziramo«, izjavio je srijemski biskup koadjutor msgr. Fabijan Svalina

U biskupijskom svetištu na Tekijama u Petrovaradinu i ove se godine okupio veliki broj vjernika iz nekoliko biskupija i nadbiskupija te srijemskih župa na slavi Gospe Snježne. Navečer 4. kolovoza, uoči Velikih Tekija, služene su tri svete mise na staroslavenskom i mađarskom jeziku i pontifikalno misno slavlje na hrvatskom jeziku. Svetu liturgiju predvodio je srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović** u koncelecijaciji s biskupom koadjutorom msgr. **Fabijanom Svalinom**, te svećenicima Srijemske biskupije. Obraćajući se vjernicima u propovijedi, biskup ih je pozvao da mole Mariju za izgubljene osobe, za izgubljene prijateljske odnose, za izgubljeno dostojanstvo, izgubljene prijatelje, supružnike, mladiće i djevojke.

Nađimo se u molitvi

Župnik domaćin **Ivan Rajković** pozdravio je hodočasnike koji su došli u biskupijsko svetište u Petrovaradinu obratiti se Gospi i u potrebama moliti za zagovor u vremenu koje ima svoje posebne poteškoće:

»Više nam je to duhovni teret. Došli smo ga prikazati ovdje Gospodinu u našem svetištu, po zagovoru Gospe, iznuditi milosti kako bismo u ovo vrijeme kada je teško duhovno živjeti, ponovno dobili snage i ponovo svjedočili svoju vjeru.«

Biskupijsko svetište na Tekijama i danas živi kao svjedok minulih vremena, ali i vjere i nade. Povlašteno je mjesto za hodočasnike, vjernike i molitelje u čemu svjedoče brojni zavjetni darovi, zahvalnice i uslišane molitve.

»Ovo svetište je otvoreno za sve vjernike i za ljude dobre volje. Naš svakodnevni život u sebi nosi mnoštvo izazova i poteškoća, problema i neizvjesnosti na koje

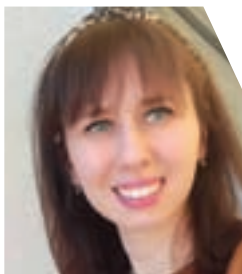
nažalost imamo privremene ili polovične odgovore. Svaki od nas obraća se nebeskoj majci sa svojim potrebama i s nakanom u svom srcu koje želi prikazati kako bi nam Ona izmolila milost i pomoć. Blažena Djevica Marija veliko je blago, neugasivo svjetlo, kruna djevičanstva, nerazoriv hram pripravljen za mjesto onome kojim prostor ne može obuhvatiti, mjesto sinu njezinu Isusu Kristu. Ona je neprocjenjivi dar koji smo primili podno križa kada je umirući Isus rekao Ivanu i svima nama: 'Evo ti majke', rekao je, među ostalim, u propovijedi mons. Gašparović ističući da je molitva posebno važna u obitelji za život i za skladan rast svakog pojedinog člana obitelji i pozvao vjernike da mole Mariju za izgubljene osobe, za izgubljene prijateljske odnose, za izgubljeno dostojanstvo, za izgubljene supružnike, mladiće i djevojke i da kao kršćani nademo sebe.

Nakon svete mise uslijedila je tradicionalna procesija sa svijećama kroz biskupijsko svetište. Sliku Gospe Tekijske nosili su vjernici iz Šida i Sota, a nakon procesije je unesena u crkvu.

Mjesto od povijesne i vjerske važnosti

Na blagdan Gospe Snježne, 5. kolovoza, program je započeo u prijedopodnevnom satima pobožnošću Križnoga puta. Svetu misu na hrvatskom jeziku predvodio je srijemski biskup koadjutor msgr. Fabijan Svalina u koncelecijaciji sa srijemskim biskupom mons. Đurom Gašparovićem, beogradskim nadbiskupom msgr. **Stanislavom Hočevarem**, svećenicima Srijemske i Subotičke biskupije, te Beogradske nadbiskupije.

»U smislu povijesnoga značenja biskupijsko svetište u Petrovaradinu jedno od najznačajnijih povijesnih i drevnih svetišta za Srijemsku biskupiju i za cijelo područje Srbije, gdje

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kršćanska borba

dolaze hodočasnici ne samo iz Srijema nego i iz Banata, Bačke, ali i iz drugih krajeva bivše Jugoslavije. Prije više od 300 godina izvojevana je pobjeda nad ovdašnjim neprijateljem i tada su uslišane brojne milosti ondašnjih suvremenika. Ali današnji ljudi dolaze na razne načine moliti Gospu za pomoć. Da se uteknu pomoći njezinom zagovoru kako bi u svojim životnim nedaćama i nevoljama izvojevali osobnu pobjedu u svom životu. U svetim misama smo utkali sve nakane naših hodočasnika i onih koji su se njima preporučili i onih koji su ostali diljem naše biskupije u svojim domovima koji iz raznoraznih okolnosti nisu mogli doći», rekao je koadjutor Svalina, dodajući da mu je želja da se svetište u Petrovaradinu više dograđuje, kako u duhovnom smislu tako i u njegovoj materijalnoj obnovi.

»Volio bih da ovo svetište ne živi samo ovih desetak dana nego kroz dulji niz tjedana i mjeseci u liturgijskoj godini. Također bih želio da i liturgijska događanja budu još sadržajnija. Rekao bih da je ovo drago svetište i katolika i pravoslava i muslimana, jer mnogi ljudi dolaze ovdje, žele tražiti utjehu i svoju okrepu u duhovnome smislu. Htio bih zahvaliti i lokalnim vlastima budući da sam na sastanku s pokrajinskim premijerom **Igorom Mirovićem** tražio načine i rješenja za ovo svetište, budući da se u njegovoj neposrednoj blizini radi obilaznica i da u tom rješenju i ovo svetište nađe svoje mjesto. Ovo mjesto je značajno ne samo za katolike nego je to kulturno naslijeđe svih nas. Želimo omogućiti da do svetišta mogu nesmetano doći hodočasnici sa svojim vozilima, pješaci, osobe s posebnim potrebama. Kod pokrajinskih vlasti sam naišao na susretljivost i vjerujem da ćemo zajedničkim snagama naći odgovarajuća rješenja da to tehnički realiziramo«, istaknuo je biskup koadjutor.

Također, vjernicima je poručio da mogu ovim svijetom hodati bez straha, budući da nas na životnom putu vodi Majka, majka Crkve, hodočasnica u bremenitim vremenima u kojima živimo. Jer, kako je na kraju propovijedi istaknuo, koliko god da su naši strahovi veliki i ne bez temelja, ukoliko razmišljamo u duhu vjerskog, kršćanskog i evanđeoskog, naš pogled će postati sve vedriji i bistriji.

S. D.

Biti kršćanin i svjedok vjere u svijetu nikada nije bilo lako. Ljudi misle da je uvijek njihovo vrijeme najteže i pitaju se kako ostvariti svoje kršćansko poslanje. Pisac Poslanice Hebrejima daje odgovor na ova pitanja, koji je univerzalan, a opet tako konkretan i uvijek aktualan. Slijedeći te upute odgovorit ćemo izazovima vremena u kojem živimo i bit ćemo svjedoci kakve kršćanstvo treba.

Teret grijeha

Čovjek ovom zemljom samo prolazi hodeći prema svome cilju koji je vječnost. Međutim, naš prolazak zemljom je stalna borba. Poslanica Hebrejima kaže: »Odložimo svaki teret i grijeh koji nas sapinje te postojano trčimo u borbu koja je pred nama!« (Heb 12,1). Jasno nam je dano do znanja što nas to sputava u ostvarenju kršćanskoga cilja – grijeh. Grijeh je teret, on nas koči i vraća na putove koji nisu usmjereni k Božjem kraljevstvu. Čovjek opterećen grijehom živi za svijet u kojem se trenutno nalazi. Sveti pisac kaže da trebamo postojano trčati u borbu koja je pred nama. To je borba za Božje kraljevstvo. Njega ne vidimo, u njega vjerujemo, a grijeh nas prijeti da se upuštamo u borbu za nešto što izmiče našim osjetilima, što nadilazi naš razum. Grijeh vidi smisao borbe samo ako je dobitak materijalne naravi, sve drugo je uzaludno. Zato kršćanin mora odbaciti grijeh da bi mogao biti kršćanski boj na ovome svijetu. To je borba za Božje kraljevstvo, borba da se ono navijesti ovdje na zemlji i da se na kraju ovozemaljskoga puta u njega stigne.

Iskusili smo kako to nije laka borba. I sami ponekad pomislimo da je ta borba besmislena, kada usporedimo naš život pun poteškoća sa životom nekoga tko tu borbu ne vodi. No, ni jedan cilj se ne postiže bez uložene napora, a kršćanski cilj je susresti se

jednom s Bogom u njegovu kraljevstvu.

Krist je naš uzor

Sveti pisac je svjestan težine borbe koju kršćani vode u ovome svijetu, zato podsjeća na Krista, koji je za nas i naše spasenje dobrovoljno podnio poniženje, muku i smrt, kako bi nama osigurao život vječni, te kaže: »Doista pomno promotrite njega, koji podnese toliko protivljenje grešnika protiv sebe, da – premoreni – ne klonete duhom.« (Heb 12,3). Kada u borbi s ovim svijetom ne vidimo smisao, kada mislimo da oni koji ne žive kršćanski bolje prolaze, Kristov križ nas hrabri da ustrajemo, da naša borba samo trenutno izgleda besmislena, jer kršćanin smisao ne može tražiti u ovome svijetu, smisao svega kršćanskog nadilazi ovaj svijet i nalazi se kod Boga u vječnosti. I Kristova muka je u prvi mah izgledala kao poraz i potpuni fijasko, ali je osigurala spasenje čovječanstva. Čovjek ne vidi ono što vidi Bog, ali se onaj koji slijedi putove Božje vodi Božjim pogledom, iako sam ne može vidjeti toliko daleko.

Pozvani smo kao kršćani svjedočiti Krista u ovome svijetu. Svjedočenje je sazdan od riječi i djela. Ono zahtijeva da čovjek živi u potpunosti ono što svjedoči. No, svijet često ne želi prihvatiti Krista i njegove učenike zato što ga oni pozivaju na promjenu, traže obraćenje, upozoravaju ga na grijeh. Ali svijetu treba Krist, ljudi su često u glibu grijeha jer sami ne mogu pronaći smisao svoga života, osjećaju se odbačeno i nevoljeno, usamljeni su i povrijeđeni. Iz svega toga ih jedino Krist može spasiti, a na nama je donijeti Krista takvim ljudima. Naravno da nas oni neće odmah prihvatiti, ali to je kršćanska borba, ustrajati unatoč odbacivanjima, svjedočiti unatoč pogrdama i žrtvama. Tako će svijet po nama upoznati Krista, a mi ćemo zavrijediti Kraljevstvo Božje.

Lubeničari nekad i sad

Vriža sa somborskih salaša

»Nekada su se lubenice sijale u kućice tako što se iskopala rupa, u nju stavilo stajsko gnojivo, napravila kupa koja se motikom oblikovala u kućicu i u nju se sijala lubenica. Sjetva je obično bila oko 1. svibnja, kada je cvjetao bagrem«, kaže Ivan Paštrović

Domaće lubenice na somborskoj tržnici i na stalnim mjestima prodaje, na čoškovima ulica gdje isti prodavači prodaju godinama, pojavile su se već polovinom lipnja. I nije to ništa neuobičajeno, jer ove današnje lubenice stižu ranije, a i proizvode se drugačije nego što se to nekada radilo. I drugačijeg su okusa nego one nekadašnje koje su se sijale na otvorenom u kućice, od sjemena koje se ostavljalo od prošlogodišnjih najsladnjih lubenica. Danas je proizvodnja lubenica intenzivna i skupa, pa se proizvođači trude imati ih što prije, jer su prve koje stižu i najskuplje. Manje je danas i proizvođača lubenica, jer time se bave samo oni koji proizvode za prodaju, a nekada je lubenica bilo skoro u svakom vrtu.

Kućice sa stajnjakom

Lubenice se danas siju u ožujku i drže u plastenicima. Na otvoreno se iznosi već iznikla rasad i sadi na otvoreno

ili ako se želi ranije zrenje pod tunele, prihranjuju se i navodnjavaju. Takve lubenice sazriju prije, ali i brže prolaze i već početkom kolovoza kraj je sezone.

»Nekada su se lubenice sijale u kućice tako što se iskopala rupa, u nju stavilo stajsko gnojivo, napravila kupa koja se motikom oblikovala u kućicu i u nju se sijala lubenica. Sjetva je obično bila oko 1. svibnja, kada je cvjetao bagrem. Sjeme se prije toga naklijalo, ostavljalo se sjeme od prošlogodišnjih najvećih i najsladnjih lubenica, a poslije se pojavilo sjeme iz Italije. Tako sijane lubenice kasnije su i sazrijevale, ali ih je bilo duže, do Bajskog proštenja, koje je u prvoj polovini rujna. Bilo je godina kada je lubenica bilo i u jesen kada su Bosanci dolazili u berbu kukuruza«, priča **Ivan Paštrović** sa salaša Bezdanski put, čija je obitelj nekada sijala i pol jutra lubenica.

Kaže, nije bilo salaša bez lubenica. Višak se prodavao na tržnici u Somboru i u sezoni tezge su bile pune lubenica. Svatko je na tržnici imao svoje stalne mušterije. Posebno je somborske lubenice voljela vojska koje je tih godina u Somboru bilo nekoliko tisuća.

Prodaja od jutra do sutra

Lubenice iz somborskih salaša prodavale su se i u Baranji, Tavankutu, Bajmaku, čak su se vlakovima nosile i udaljenija mjesta. Poznati proizvođači lubenica bili su i salašari u Nenadiću. Još prije 60-70 godina bilo je nekoliko velikih, poznatih proizvođača, kako kažu u ovim sa-

lašima, *vriže*. Teren za prodaju bili su Bajmak, Tavankut, Stara Moravica, Pačir. Tamo se išlo paorskim kolima.

»Krećalo se noćom, tirali su se konji lagano da se lubenice ne izlupaju. Do ujutru bi stigli i onda prvo prodavali na peci, a što im ostane tirali su konje i kola ulicama i

prodavali. Ako taj dan *vriža* ne bi bila prodata, noćilo se i ostajalo sve dok se ne proda. Onda natrag kući rad novi lubenica i opet na put«, prisjeća se tih godina **Katarina Firanj** iz Nenadića.

Na njivi gdje su bile zasijane lubenice, otprilike u pola njive, sijao se kukuruz ili suncokret. U tom hladu se pra-

vila i improvizirana kućica za čuvanje lubenica, jer i onda je trebalo rod sačuvati od krađe. Nisu to bile krađe kao ove današnje već više dječji nestašluci. Redom su brali i lupali lubenice. Za čuvanje je bio zadužen obično najstariji član u obitelji, koji je često i cijelu noć i dan provodio čuvajući *vrižu*. Čuvari *vriže* imali su uz sebe i psa i batinu. Za svaki slučaj. Vodu i hranu donosili su im od kuće.

Osim od nestašne djece, lubenice je trebalo sačuvati i od vrana, naročito u sušnim godinama, a za to su bila zadužena stražila koja su se postavljala na njivu.

Kasnijih godina lubeničari se se osuvremenili pa su paorska kola zamijenjena gumenjacima, pa je odlazak na udaljenije tržnice bio lakši, ali još uvijek su kola vukli konji što je i dalje značilo polazak tijekom noći. Kada su 60-ih počeli stizati traktori manje vremena se trošilo na putu, što je bila velika olakšica.

No, usprkos tome lubeničari su polako počeli nestajati. Odustajali su i oni koji su se time bavili desetljećima, pa je danas na Bezdanskom putu i na Nenadiću ostalo tek nekoliko proizvođača, koji se tom proizvodnjom bave na suvremen način, kako bi im lubenice sazrele što prije, onda kada su i najskuplje.

Z. V.

O prezimenima bačkih Hrvata (XV.)

Piše: Vladimir Nimčević

Crnković kraj

Tavankut je jedno od specifičnih naselja u Bačkoj, ali i šire, čije stanovništvo zavrjeđuje s punim pravom pažnju znanstvenika. Naime, možda nigdje kao u Tavankutu nije na tako malo prostora skoncentrirano toliko mnogo rodova, čiji početci sežu iz vremena prije prvih zapisa u Subotici (koncem 17. st.). Rod **Crnkovića** je svakako jedan od takvih koji se mogu pohvaliti ne samo činjenicom da su njegovi pripadnici opstali nego se i razgranali i postigli zavidne rezultate na raznim poljima (gospodarstvu, naobrazbi, kulturi... itd.). O njihovom značenju uostalom svjedoči potez u Gornjem Tavankutu (Crnković kraj).

Bač Ivo Radikal

U prošlosti Crnkovići su dali nekoliko narodnih prvaka, koji su obilježili jedan period u političkom životu Subotice. Kao najznačajniji svakako se ističe **Ivan Crnković**, narodni zastupnik (1920. – 1923.), član Narodne radikalne stranke i utemeljivač Zemljodilske kasine, društva koje je okupljalo Hrvate naklonjene suradnji s centralističkim strukturama u Kraljevini SHS. Ivan Crnković se, međutim, nije najbolje snalazio u svojoj ulozi, koja je podrazumijevala da u svemu podržava što kažu njegovi ultraradikalni nadređenici. Njegovi sunarodnjaci okupljeni oko Bunjevačko-šokačke stranke **Blaška Rajića** su ga ismijavali, posprdno ga nazivajući Jovan ili bač Ivo Radikal, aludirajući tako na njegovu servilnost i podložnost novim trendovima.

Crnković je na koncu i potisnut na marginu događanja. Već 9. I. 1921. *Neven* piše: »Saznajemo, da je narodni poslanik g. Ivan Crnković odlučio istupiti iz radikalne stranke, jer kao Bunjevac ne može da bude saglasan sa sadašnjim zapostavljanjem njegovih suplemenika Bunjevaca«. Međutim, konačna odluka pala je ipak kasnije. Dana je 8. V. 1926., nezadovoljan radikalskom politikom, podnio je ostavku u mjesnom radikalskom klubu zajedno s još dvojicom radikalskih prvaka (**Matom Horvackim** i **Martinom Pletikosićem**). Već lipnja 1926. Crnković je zbog pokazanog neposluha isključen iz Zemljodilske kasine. Njegovi nadređenici su naime tu njegovu promjenu u raspoloženju protumačili kao opasan i neoprostiv delikt, te su zbog toga podržali protiv njega gazda **Marka Jurića**, koji se kao prvak Bunjevaca »patentiranih« po volji centralističkih vlasti pokazao daleko pouzdaniji ali i sposobniji u ostvarivanju očekivanih rezultata.

Genealogija

Crnkovići, kao i mnoge hrvatske obitelji u Subotici, mogu pratiti svoje podrijetlo sve do prve polovice 18. stoljeća. Oni su u Subotici bili prisutni i prije prvih zapisa.

Genealogija narodnog zastupnika Ivana Crnkovića za sada ostaje nepoznata, uslijed nepoznavanja njegovih osobnih podataka. Vjerojatno je preživio i Drugi svjetski rat, jer se 1946. prilikom agrarne reforme spominju posjedi nekog Ivana Crnkovića na Šebešiću, koji je vjerojatno identičan s narodnim zastupnikom. S druge strane, poznate su genealogije **Jakova** i **Petra Crnkovića**, koji su bili također utemeljitelji i članovi Zemljodilske kasine.

Jakov i Petar bili su otac i sin. Njihov predak u 5., odnosno 6. koljenu bio je **Tomo Crnković**, sin **Ilije** i izvesne **Ane**. Rođen je 13. XII. 1730. Vjenčao je 15. XI. 1750. **Katarinu**, kćerku **Đure pl. Vidakovića**. Iz ovog braka rođen je **Adam** (23. XII. 1773), koji je u Čavolju 10. XI. 1789. oženio **Barbaru Jerković**. Par je dobio sina **Miju** (9. IX. 1791.), koji se oženio **Koletom**, kćerkom **Ivana Skenderovića** i **Stane Blesić** (17. II. 1805.). Dana 15. VIII. 1824. rođen je njihov sin **Roko**, koji se dva puta ženio. Prva supruga mu je bila **Koleta Skenderović** (vjen. 1840.), a druga **Monika Vuković** (vjen. 1852.). Iz drugog braka Roko je imao sina **Jakova** (6. VII. 1853.), koji je opet u braku s **Kristom Vukov** (vjen. 30. X 1871.) dobio sina **Petra** (25. VI. 1878.).

Jakovljevo sprovod

Jakov je umro svibnja 1924. *Bunjevačke novine*, glasiloo Narodne radikalne stranke, pišu tim povodom o pokojniku: »Bio je bogobojazan, čestit čovek koji je uživao vrlo lep ugled kod svojih sugradjana«. Na njegovom sprovodu govorili su veliki župan Subotice **Dragoslav Đorđević** i gradonačelnik **Albe Malagurski**. Vjerski obred je obavio jedan svećenik, umjesto četvorice, kako je pokojnikova obitelj htjela, što su radikali protumačili kao neprijateljski akt **Ljudevita Budanovića**, župnika sv. Terezije.

Njegov sin Petar ga je nadživio za svega sedam godina. Zvali su ga **Brko** ili **Truntaš**. Umro je 29. VII. 1930. Bio je član Narodnog odbora Srba i bunjevačkih Hrvata 1918.

Sveorlovski slet u Pragu

U prvom tjednu srpnja 1929. godine glavni grad Čehoslovačke bio je domaćin Sveorlovskog sleta (Sv. Václavske Orlovske proslave) na kojem su sudjele orlovске delegacije iz cijeloga svijeta. Hrvatsko orlovstvo predstavljalo je 1.200 *orlova* i *orlica*, među njima i subotička delegacija, a fotografija pred Vama predstavlja detalj sa svečanog defilea ulicama Praga. Priča o tom veličanstvenom događaju ispričana je u vidu dnevnčkog zapisa jednog od sudionika:

Srijeda, 3. srpnja

Prvoga dana našega boravka u Pragu, izjutra smo organizirano nazočili svetoj misi u crkvi Sv. Vida na Hradčanima koju je služio presvijetli **Jeronim Mileta**. Potom smo razgledali kraljevski dvor i posjetili izložbu sv. Većeslava, uživajući u ljepotama češke povijesti. Ostatak dana proveli smo u razgledavanju grada, ali i traženju ulaznica za brojne prigodne sletovske programe, utakmice i sl.

Četvrtak 4. srpnja

Športski dan. Internacionalna i slavenska natjecanja po vrstama na velikom stadionu *Strahov*, koji ima 56.000 sjedećih mjesta, ali i kapacitet za nevjerojatnih 220.000 stajaćih gledatelja. Impozantna sportska građevina dovršena je po nacrtima **Alojza Držjaka** 1926. godine za Osme sokolske igre, a sada je na svojoj golemoj površini terena dimenzija 310,5 m puta 202,5 m mogla primiti tisuće *orlovskih* vježbača iz cijeloga svijeta. Naša društvena vrsta subotičkih *orlova*, zastupana istim vježbačima koji su nastupili nedavno u Zagrebu: **Pozderović, Tonković, Milanković, Radak, Malagurski, Marcikić i Sekereš** zabilježila je vrijedan i častan rezultat osvajanjem jedanaestog mjesta u konkurenciji šezdeset i sedam međunarodnih sastava. Prvo mjesto su osvojila braća Slovenci ispred Francuza, Čehoslovaka, Nijemaca, Švicaraca, Belgijaca i ostalih.

Navečer, na svečanoj internacionalnoj akademiji, naši su izveli simboličku vježbu načelnika Hrvatskog orlovskog sa-

veza gospodina **Žanka** pod nazivom *Mornari*, uz prigodnu kompoziciju brata **Krmpotića** iz Senja. Veliki pljesak brojnog i već dan prije rasprodanog auditorija, označio je ovu točku kao najuspjelijom u cijelom prigodnom programu.

Petak, 5. srpnja

U čast svetkovine sv. Ćirila i Metoda služena je svečana sveta misa na Naměsti Krale Jiriho, a potom se formirala povorka sudionika Sveorlovskog sleta koja je prolazila glavnim gradskim trgom – Václavskim naměstima pa preko rijeke Vltave ispod Hradčana do Stadionu *Strahov*. U povorci je bilo osamdeset tisuća *orlova* u svečanim odorama, vijorilo se tri stotine dvadeset i tri barjaka u pratnji zvukova pedeset i osam fanfara. Na Marikovoj strani rječne obale podignuta je počasna tribina za najvažnije odličnike: kardinala **Bournea** i **Hlonda**, nadbiskupe **Bauera** i **Kordáča**, biskupe **Mileta** i **Jegliča**, ministra **Korošeca**, brojne druge diplomate. Svečani defile potrajao je više od dva sata i bio je to veliki trijumf katoličke misli, a napose ideje *orlovstva*.

Istoga popodneva na stadionu *Strahov*, za ovu prigodu ukrašenog brojnim zastavama u svečano *orlovsko* ruho, održao se svečani defile natjecatelja i atletsko-gimnastička natjecanja. Vojna glazba, pod ravnanjem vlč. **Setine**, odsvirala je čehoslovačku nacionalnu himnu, a osamdeset tisuća gledatelja srdačno je zapljeskalo članovima i članicama *orlovskih* društava iz cijeloga svijeta. Utrka na tri tisuće metara donijela je najveći sportski uspjeh u povijesti subotičkoga društva, senzacionalnu pobjedu našega brata i aktualnoga predsjednika, moga dobrog prijatelja **Ljudevita Vujkovića Lamića**. Stazu utrke naš Moco istrčao je u vremenu 9 minuta i 37,4 sekunde, vodeći od samoga njenoga početka sve do ulaska u cilj kao šampion svjetskog prvenstva katoličkih tjelovježbača. Predsjednik Čehoslovačke Republike **Tomáš Masaryk** osobno mu je uručio pobjednički pokal i diplomu, učinivši nas sve ponosnima i sretnima. Potom su uslijedile zajedničke gimnastičke vježbe hrvatskih i slovačkih *orlova*, a onda su na teren izašli i domaći gimnastičari s dvije pripremljene sportske koreografije. Navečer su partneri s terena, naši i slovački *orlovi*, održali vrlo uspješnu prigodnu svečanu akademiju.

Nedjelja, 7. srpnja

Posljednjeg dana Sveorlovskog sleta u Pragu, pred više od stotinu tisuća gledatelja na Stadionu *Strahov* organizirana je povorka narodnih nošnji svih sudionika. Prema programskoj shemi momčadi su izvodile prigodne tjelovježbe, a nakon toga su uslijedili spletovi narodnih plesova. Na koncu, upriličen je svečani defile svih vježbača koji su nastupili u sklopu Sv. Većeslavske Orlovske proslave u glavnom gradu Čehoslovačke Republike.

D. P.

Zajedništvo na Prviću

Ljetna škola hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti

Što ti je bilo najljepše ove godine na Prviću? – Zajedništvo.

Po čemu ćeš najviše pamtit i ovogodišnju Ljetnu školu hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti na Prviću? – Jer smo bili skupa u svemu.

Na što prvo pomisliš kad se prisjećaš Prvića? – Na veliku obitelj.

Koja je poruka ovogodišnjeg Prvića? – Gdje god bili, uvijek trebamo skrbiti jedni o drugima.

Koga god sam od brojnih sudionika Ljetne škole hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti pitala ova pitanja dobila

sam sličan odgovor koji se svodi na jednu riječ – ZAJEDNIŠTVO.

Zajedništvo je bio osnovni motiv, zaključak i poruka ovogodišnje Ljetne škole hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti, koja je u organizaciji Udruge *Naša djeca* održana od 29. srpnja do 6. kolovoza na Prviću. I dobro je da je tako, jer zbog toga i postoji ova ljetna škola.

A što se sve događalo u tih osam dana?

Od 79 sudionika, njih 47 su bili djeca, pretežito osnovnoškolskog uzrasta, ali bilo ih je svih dobi, od osam mjeseci do 17 godina. Svaki dan su započinjali tjelovježbama i

duhovnim nagovorom za što su se pobrinuli **Ivana i Čedomir Lišić**, odnosno vlač. **Tomislav Vojnić Mijatov**. Zatim bi uslijedila kupanja, razne kreativne radionice, sportske aktivnosti i natjecanja, sveta misa i brojni međusobni razgovori i druženja. Na ovaj način učvrstila su se postojeća, a stvorila nova prijateljstva koja će, vjerujem, biti njegovana i

dalje. Bilo je i dovoljno slobodnog vremena za sebe, a posjetili su i Memorijalni centar **Fausta Vrančića**. Kao i svake godine, bili su smješteni u samostanu gdje ih je s velikom radošću primio don **Božo Škember**. Imali su i tu milost boraviti tijekom proštenja njihove crkve Svete Marije ili Gos-

pe od Milosti pa su sudjelovali i u procesiji s barjacima. A jednu večer su i sami uprizorili događaj svadbe u Kani Galilejskoj kada je Isus vodu pretvorio u vino. Bio je to poseban događaj u kojem su svi sudjelovali, makar u pripremi jer su kostimi bili improvizirani od onoga što se našlo u njihovim koferima. Tijekom boravka na Prvi-

ću djeca su, ali i roditelji, u kreativnim radionicama koje je vodila **Željka Vukov** izradili vlastite suvenire – magnete i razglednice koje su ponijeli doma kao uspomenu na ljetovanje na Prviću ali i kao dar svojim najbližima. Tako su na-

stali i razni ukrasi za kosu, narukvice, lančići, oslikavano je kamenje i drugo. Mnogima su u posebnom sjećanju ostale sportske aktivnosti i natjecanja u stolnom tenisu, nogometu, rukometu, vaterpolu, a imali su i igre bez granica, te odbojku s balonima (napunjenima vodom) i ručnicima. Bilo je svima lijepo i nadaju se zajedništvu i naredne godine.

Ljetnu školu pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Hrvatsko nacionalno vijeće.

B. I.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJUV ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta GEBI DOO ČANTAVIR, Maršala Tita 46 Čantavir, podnio je dana 11. 7. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Industrijski kompleks na k. p. br. 4550/2, 8860, 982 K. O. Čantavir (45.9293495°, 19.7554473°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-183/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 16. 8. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Zapis s terena

Prvi put s mamom na planini

Ne mogu se sjetiti koliko sam puta htjela sama s mamom otići na put. O tome sam pisala u više navrata. Imali smo nekoliko modifikacija samostalnog putovanja, u smislu da smo išli s trećom osobom ili kod treće osobe, ali ovako sami tamo i nazad nikad. Barem ja tako mislim. Prijateljica često prakticira da odvede roditelje nekamo. Ovako provode puno vremena zajedno i meni je to divno. Kaže, nikad se ne zna dok nemaš tu priliku i lijepo ju je iskoristiti. Slažem se. Ali životne okolnosti, poslovi, obveze prema sebi i drugima, ne pružaju nam uvijek vremenske uvjete za sve što želimo.

Sada imamo vremenske uvjete. Sve se nekako posložilo. I želja, i potreba, i vrijeme i druge okolnosti. Dobila sam od prijateljice stan na Zlatiboru na nekoliko dana i to je bio dodatni znak da odemo.

Kao pravi mali štreber, željela sam imati plan. Treći put sam na Zlatiboru i osjećala sam dužnost da majci bude lijepo. Smislila sam pješačke ture, atrakcije koje joj želim pokazati i neke druge aktivnosti. Prijatelj mi je rekao da će biti na Tari, pa je i ta tura bila moguća.

A kako je zapravo bilo

Ne možete sve planirati, jer ne možete sve ni predvidjeti. Mama nije bila na planini jako dugo i nije bila baš u formi. A ja planinarim s prijateljima svojih godina i onda se »odlijepimo« od šetnji. Ponekad pretjeramo, pa nam je tijelo preumorno nakon odmora.

Put do Zlatibora nije predug. Od Sombora nam je trebalo pet sati, a kako smo krenuli rano ujutro, imali smo aktivnosti i toga dana. Nakon kraćeg odmora od puta otišli smo do Spomenika na Šumatnom brdu, koji je udaljen svega 2,3 kilometra od centra grada i nalazi se na nadmorskoj visini od 1.072 metra. Nismo u samom centru Zlatibora, što je divno. Nalazimo se u blizini naselja Karaula i naša terasa gleda na borovu šumicu. Zaista neprocjenjivo kada ste u vrlo urbanom mjestu kao što je Zlatibor.

Čudan dojam

No, put do Spomenika je uzbrdica i uz sve okolne šetnje, obje smo se poprilično umorile, pa sam odlučila promijeniti plan i smisliti blaže šetnje sljedećih nekoliko dana. Prijateljica, koja često boravi na Zlatiboru, spomenula mi je da se isplati otići na jedan ranč, gdje vlada domaća atmosfera i gdje vam domaćini kuhaju domaću kavu. Tako je taj ranč bio naše sljedeće odredište za šetnju. Namjerno ne spominjem ime ranča, jer ne volim antireklame. Ranč je sam po sebi prekrasan,

a prije svega mislim na prirodu i ljubaznost ljudi koji tu žive i rade. Ono što se meni osobno nije svidjelo je činjenica da osim male peradi, konja i magaraca koji slobodno šetaju rančem, ima i drugih životinja koje baš i nemaju slobodu kretanja. Ono što je na mene ostavilo najveći dojam svakako je kavez u kojem žive vukovi. Zapravo, nekoliko kaveza. Na prednjoj strani jednog je pisalo kanadski vuk. Vuk je bio u nastambi i vezan na prilično mali lanac. Meni je to strašno. Zamislite da ste rođeni kao kanadski vuk i da život provedete na lancu, u kavezu, na Zlatiboru. Da budem iskrena, nisam pitala domaćine kada su ti vukovi ovdje dovedeni. Jesu li tamo rođeni? Ali, kao da to nešto mijenja.

Vrlo slična osjećanja probudio je u meni i susret s konjima koji u samom centru Zlatibora, u podne, po velikoj vrućini, vuku turiste u vožnji. Čim sam ih vidjela kako se uključuju u promet, među svim tim automobilima, nešto me stisnulo u želucu i zaplakala sam. Konji su doista puno učinili za čovjeka i nekako je opravdano da ih čovjek koristi za rad u polju, za prijevoz u neka davna vremena, pa i danas, u nekim zabačenim krajevima našeg planeta. Ali ovaj ugođaj, ne znam... Hajde ih probati približiti ljudima nekim jahanjem, ali u divljini. Na pojedinim proplancima, livadama i pašnjacima. Ali ovako, u centru Zlatibora. Ne znam, ispravite me ako griješim, to je jako pogrešno.

Žao mi je što ne prenosim samo dobre dojmove, ali neke stvari su jače od mene. I dok u daljini čujem trubače iz centra, završavam prvi zapis sa Zlatibora, a za naredni ostavljam preostale avanture, među kojima je i vožnja najdužom gondolom na svijetu.

Gorana Koporan

Lana Virc, tenisačica

Europska viceprvakinja

Ovogodišnja natjecateljska sezona, prema zabilježenim rezultatima, zasigurno je najuspješnija u dosadašnjoj karijeri **Lane Virc**, mlade i talentirane tenisačice TK *Spartak* iz Subotice. Impresivna niska zapaženih rezultata na domaćim i međunarodnim turnirima (osvajanje jakog internacionalnog *Čikovog memorijala*, naslovi državne viceprvakinje u konkurencijama do 14 i 16 godina, polufinale na ETA turniru), krunisana je osvajanjem naslova ekipnog viceprvaka Europe u reprezentativnoj majici Srbije. Uz jednu važnu opasku: većina natjecanja uključujući i Euro, bila je u konkurenciji igračica do 16 godina starosti, a Lani je tek četrnaesta...

Počnimo razgovor s najsvježijim, ujedno i tvojim najvećim uspjehom u dosadašnjoj igračkoj karijeri, osvajanjem naslova europske ekipne viceprvakinje. Kako si ti doživjela natjecanja u Rumunjskoj i Češkoj?

Sretna sam što sam bila pozvana nastupati od strane izbornika **Slobodana Rankovića**, skupa s fantastičnim tenisačicama **Miom Ristić** (aktualnom europskom prvačicom u pojedinačnoj konkurenciji) i **Teodorom Kostović**, za reprezentaciju Srbije u konkurenciji igračica do 16 godina. Pobjedama protiv Hrvatske (3:0) i Nizozemske (2:1) na kvalifikacijskom turniru u Rumunjskoj izborili smo pravo nastupa na finalnom natjecanju u Češkoj. Tamo smo prvo svladali Grčku (3:0), potom smo bili bolji od Njemačke (2:1) i na koncu u velikom finalu smo igrali protiv Češke. Susret je bio vrlo napet i rezultatski uzbudljiv, ali je umor i mali nedostatak sportske sreće presudio u korist domaćeg sastava (1:2).

Budući da si najmlađa u ekipi, dobila si priliku igrati u susretima parova. Jesi li imala tremu prilikom debija na velikoj sceni?

Moj prvi nastup je bio u paru s Teodorom protiv Grkinja. Bio je zbilja dramatičan, jer smo spašavali četiri meč lopte i na koncu slavili 13:11 u odlučujućem match tie breaku. Moram priznati kako je u početku bilo malo treme, ali postupno, kako se igra razvijala, bila sam sve više opuštena i ona je nestala.

U kojoj mjeri su ti zapaženi rezultati u prethodnom razdoblju pomogli u nastupima za reprezentativnu selekciju?

Zasigurno jesu, jer imam već solidnog iskustva u igranju na međunarodnoj razini, a treniranje s jakim igračicama kakve su moje kolegice iz reprezentacije u velikoj mjeri mi je pomoglo u prilagodbi i igranju na jakoj europskoj sceni.

Kako sada vidiš svoju igru i na čemu bi sve trebala raditi kako bi je još više ojačala i unaprijedila u budućnosti?

Veselin Rakočević, trener

S Lanom radim od njene devete godine, treniramo sustavno i ne pretjerujemo s brojem dnevnih i tjednih treninga kao ni s brojem odigranih turnira tijekom sezone. Cijeli naš program zasniva se u biti na pripremi za njezin predstojeći uzrast i nastupe u starijoj konkurenciji kada bude između 16 i 18 godina. Kada iduće godine bude upisala Sportsku gimnaziju, onda ćemo imati više prostora i pojačati ritam treninga na dva puta dnevno, te u razdoblju od četiri godine vidjeti koji su joj krajnji igrački dometi. Naravno, sukladno tom našem zajedničkom planu slijede i nastupi na profesionalnim turnirima, te proboj prema plasmanu na svjetskoj WTA ljestvici.

Moram više uvježbavati igru pojačanog tempa, jer većina kvalitetnih tenisačica u ovom starosnom uzrastu prakticira razmjenu izuzetno jakih udaraca. Istina, one su i godinu ili dvije starije, pa ću nastojati i sama sve više pojačavati snagu svojih udaraca i prilagodbu na ovakav način igre. Trenutačno dominira agresivan stil igre s puno napadačkog tenisa, mnogo ravnih udaraca s osnovne crte prema rubovima terena s kojima se nastoji ostvariti prednost i natjerati protivnicu na pogrešku, pa ću se i sama u budućem vremenu fokusirati u tom smjeru.

Vratimo se malo unatrag i kažimo nešto o tvom najvećem individualnom uspjehu – osvajanju naslova na jakom međunarodnom Čikovom memorijalu.

Puno mi je značilo igrati pred domaćom publikom, mojom obitelji i prijateljima bez čije velike podrške i pomoći ne bih ni uspjela u cijeloj dosadašnjoj karijeri, a koji su me bodrili tijekom svih turnirskih susreta. Najviše sam zadovoljna pobjedom protiv prve nositeljice u četvrtfinalu, jer sam nakon toga mnogo lakše igrala u polufinalu i finalu. Istina, u finalnom susretu sam se i ozlijedila, ali sam stisnula zube i pobjednički okončala susret.

Velike zasluge za tvoje impresivne rezultate ima i tvoj trener Veselin Rakočević s kojim radiš već punih pet godina.

Veselin je odličan teniski pedagog, zbilja se ozbiljno radi na svakom treningu i jako sam sretna što mi je on trener. Nakon male ljetne pauze nastavljamo dalje i počinjemo pripreme za Svjetsko ekipno prvenstvo koje će biti održano od 1. do 6. studenoga u Turskoj.

D. P.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člancima od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava JAVNI UVID U

Nacr Izvještaja o strateškoj procjeni utjecaja Plana detaljne regulacije solarne elektrane »Bikovo« na teritoriju Grada Subotice na životni okoliš.

Javni uvid može se obaviti od 15. kolovoza do 13. rujna 2022. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Izvještaj u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 15. kolovoza do 13. rujna 2022. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 19. rujna 2022. godine, u 13 sati, u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

POGLED S TRIBINA

Hajdučki nogomet

Pridjev u naslovu ovoga puta je pomalo dvosmislen, iako se u prvi mah odmah, posve logično pomisli na splitski *Hajduk*. Istina, predstava koju su *bili* prošloga četvrtka navečer prikazali pred 33.000 svojih navijača (rekord posjećenosti na svim susretima 3. kola kvalifikacija Konferencijske lige), bila je čista *hajdučija* nakon nesretno primljenog vodećeg gola gostiju iz Guimaraesa. Tri pogotka u samo dvadesetak minuta, borbenost do posljednjeg sučevog zvižduka i želja za postizanjem još boljeg rezultata. Predvođeni harambašom **Livajom** svi su letjeli travnjakom Poljuda, a strijelci **Sahiti**, **Melnjak** i **Krovinović** užarili su krcate tribine, ali i sve ostale kojima je *Hajduk* pri srcu i susret su gledali preko malih ekrana. Slijedi uzvrat u Portugalu, a prema viđenom Splitsani bi morali sačuvati golemu prednost iz prvoga susreta jer ova momčad pod vodstvom trenera **Dambrauskasa** ima potencijala za mnogo više.

Hajdučki nogomet prikazao je i *Dinamo*, odigravši u Bugarskoj fantastičnih dvadesetak uvodnih minuta prvoga susreta na stadionu u Razgradu. Ni ne shvatajući što ih je snašlo, nogometaši *Ludogoretsa* doživjeli su golom **Perića** i autogolom vratara **Padta** svojevrsan prepad na svom bunjištu. I susret je *hajdučkom taktikom* praktično bio riješen. Višestruki hrvatski šampion iskusno i suvereno iskontrolirao je ostatak susreta, pokleknuvši samo jednom vrativši se u Zagreb s golemom prednosti od 2:1. Realno, *Dinamo* je mnogo bolja momčad od *Ludogoretsa* i zahvaljujući kvaliteti i širini svoga igračkog kadra mjesto mu je u skupinama Lige prvaka. A ako uspije u tome, onda tek slijedi čista *hajdučija* u nadmetanju s najboljim momčadima Staroga kontinenta.

Nakon kikseva *Osijske* i *Rijeke*, koji će ozbiljno utjecati na euro koeficijent i buduće pozicije hrvatskih klubova u kvalifikacijama za međunarodna klupska natjecanja, pobjede *Dinama* i *Hajduka* ipak donose određenu nadu. Osobito ukoliko se obje momčadi i plasiraju u nastavak izlučnih natjecanja, tj. play off (posljednje kolo) koje donosi konačni rasplet ovosezonskih kvalifikacija.

D. P.

Narodne poslovice

Bolje biti veliko dijete nego mali čovjek.

Ljudi kroz šalu kažu najviše istine.

Umjetnost je uzdići se do jednostavnosti.

Vicevi, šale...

Pijanac na pregledu kod doktora.

– Stvarno ne mogu utvrditi što Vam je. Mislim da je to zbog alkohola.

– Dobro doktore, doći ću kad se otrijeznite.

Ivica, koji je prvi put na vjenčanju, pita mamu:

– Mama, zašto je mlada sva u bijelom?

– Jer je to boja sreće i to je svim ženama najsretniji dan u životu.

– Ali mama, zašto je onda mladoženja sav u crnom?

Mudrolije

Ono što je tvoje, uvijek će ti se vraćati;
ono što uzmeš, uvijek će ti se oduzimati.

Ne plači zato što se nešto završilo
već se raduj zato što se dogodilo.

Samo jedna laž je dovoljna da bi sve istine bile
sumnjive.

Vremeplov – iz naše arhive

**Vojvođanski Hrvati
na Sinjskoj alki 2010.**

Iz Ivković šora

Grmi

Piše: Branko Ivković

Faljniš, čeljadi moja. Probudilo me u sitne sate, šta mislite šta – grmljavina i kiša. Oma sam skočio, jel sam ostio vlažan ajer na pokrovu ode di spavam u otvorenim ambetušu pa sve ne virujem. Jel moguće da se i nama dragi Bog smilovo već jedared? Doduše, malkoc kasno je došla, kuruzi su već skoro skroz svenili, ima digdi koji klipić, a o cincokretu da ni ne divanimo, skroz prazna zrnca. Divani mi Joso da su stari kuruzi na pecama već i pedest eura, a ja sve ne virujem. Ta jel moguće da kogod još kupuje? Pa nema josaga u selu još samo u par kuća, kome tribaju na peci? Ono malko golupčara i zečara na golupčijoj peci ne kupi dva metera ukupno. Av, Bože, oma sam se sitio oni stari vrimenta kad sam bio dite. Na svakom salašu, a bilo je dvared više salaša neg kuća u samom selu, je bilo josaga pune avlije a avlije po jedno jutro, digdi i više. To su se šetale ovce, u volarici točili bikovi, košare pune krava i konja, a o svinjama i piležu da vam ni ne pripovijam, to bilo slobodno puštano svudank. Ako je rđavija ograda, jeto ti za tili čas prasica i na šoru. Stalno poljar imo posla. Oglabali kuruze, izgazili žito i ječam, ta da vam ne divanim. Ni u selu borme nije bilo brez josaga; tu se držalo po koja krava i krmača, pilež razni fela al puno manje neg na salašima. Sićam se da sam uvik volio ić čuvat krave na do, a dolovi bili s obadvi strane sela. Nisu bili kugod sad razovareni šancima neg onako široki; velika ledina puna lipe trave pa se kad se skosilo sino tirale krave i drugi josag na do. Lipo se napasu, pa i uveče onake puni buraga tiraju na salaš. E, sad su druga vrimenta. Raskopali nam šance, voda opala pa je jedva ima i u bunarima, a šanci suvi ko Bečar atar. Doduše, redovno nam donesivaju čekove da njim plaćamo odvodnjavanje. Što je žito upolak rodilo, a kuruz skroz propo od suše to gospodi ne smeta, nikom ništa. Na stara, a lipa vrimenta se možmo smao sićat. Veli mi Periša da se onak tušta radilo i mućilo. Pa moram priznat da jeste. I ja sam još ko deranac kosio kosom travu, na njvama sam upamtio one samovezačice. One su kosile i oma vezale snoplje u manilu, a za njima se samo išlo i dilo u krstine. E, kad sam vam spomenuo samovezačice, mož i se i sad vidit na Dužijanci, sad će nam i ona u nedilju. Ja se borme uveliko spremam. Samo, imam nevolju, čeljadi moja: neću moć se obući! Čakčire mi tisne, pa ne možem ni ugaćnjak sakrit da ne visi, a ni čizme mi baš nisu kako bi tribale bit. Šta mož, baš sam i stalno mazo al ispucale su. Nije ni čudo, to je moj stričko Lazo još tridest pete, kažu, kupio, to jest dao opraviti kod šustera jel nije mogo kupiti ni na jednom vašaru. Nisu imali njegov broj, a imo je noge. Dida je kazo: »Naš Lazo ima noge kugod matori Kuckalo«. Ko je bio taj Kuckalo ni sam dragi Bog ne zna, al kod nas u ciloj okolini, a i u varoši, se stalno spominjo. Na Dužijancu ću borme otić makar kako bilo. Makar u običnim ruvu, pa šta Bog da. Ajd, zbogom, čeljadi moja. Valjdar ćete i vi doć, red je.

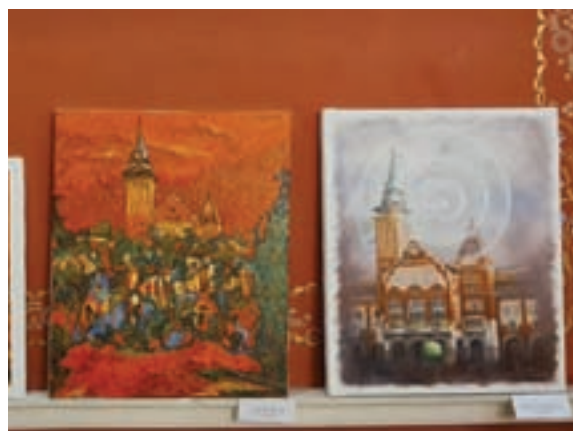
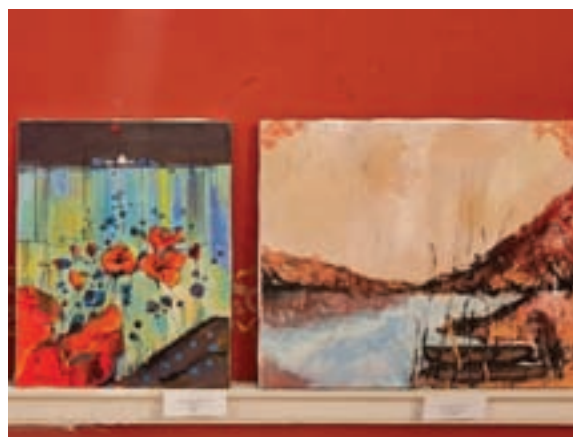
Rič po rič

Komu virovat

Piše: Željko Šeremešić

tako mene zapale baka Janja i druge. Kad se bolje prošudiram, a štab i radio drugo p' ove sparine vrućine svako veče. Sam bi čoreto u naj solnjak i čudio se čega svega ima u svitu. Evo, sidim na hoklice na sokaku i gledim baka Janja i druge žuru na klupčicu. Posidale, baka Janja se ni vala redovno ni namistila kad već strina Evča počinje, priotela joj rič: »Žene drage, Marne pripametno naše dite, jel vi vidite kako ova naša politika dobro ide, sve vidi i zna, za sve se brine. Brine se da nam danaske, sutra jel već priksutra bude bolje. U svitu i kod bogati mal-mal pa štagod nema, a kod nas svega. Što bi rekli: unaprid sam tako gledi. A i s pravima smo se u kolo uvatili«. U poslidnje vrime baka Janju mal-mal pa vidim odviše bisnu. Ope skočila ko oparita, marama joj se odvezala, više kako ova politika sam gledi da nadesi da njoj i onima što su nuz nju bude bolje, ako ni danaske onda već sutra. Sila, pružila ruke u nebo pa što b' rekli prodiči: »Jeste, jeste, danaske i sutra biće dobro a šta za godin, dvi tri... kad baš svi odu od kuće, kad nam ti što smo se s njima uvatili u kolo ne možu jel neće pomoć onda ćemo it prosit«. Baka Tonka baš uvik bude poslidnja u divanu, ko da čeka ko će šta reć skinila maramu pa ju ope prislagiva i namišća, pa će ko uvik, ko da j' štagod skrivila: »Dosta mi j' take politike, dok ju biamo kaže virujte biće ovako-onako, neće ništa falit, poskupit će malo sam ako mora. Svi poštteni i pošteno, a kad ju izbirnemo ne prispavamo kad ono evo nama daleko od onog što j' divanito. Primundurito o-ho-hooo. A kad se situ onog što su obećavali, da onima što primu plate i penziju bućelari budu deblji, onda j' već odavno sve poskupilo o-ho-hoo«. I baka Marica ne čeka, kreće divanit kako ona misli da smo mi odviše naivni, što bi rekli. Da kad slušamo tu našu politiku, ta ko da smo u crkve a politika divani s oltara. Da virujemo da j' ovako, onako. Pa što j' najgorje: uvik povirujemo. Kaže da su nas naši stari učili da triba bit pošten i u svoji deset prsti virovat, da će se oni brinit za nas, a sade nas priko svi sokočala maltene ubeđivu da povirujemo u politiku pa će, ako ni danaske već sutra bit bolje, pa čak ni radit ne triba. A što j' najgorje, divani nam stalno da smo mi digod čak skoro pa najbolji na cilom svitu. E sa će baka Manda: »Pa od naše politike mogla bi divanit dan-noć. Jest-jest, oma bolje al komu. Nek mi kogod kaže kaka j' to politika ovo što ću sade kazat smislila: ta već je godinama više suša neg što nije, rodiva sme manje a mi ne znamo dovest vodu do atara a voda nam pored atara. Ta žene drage još gorje j' što su nam niki dan poslali da platimo za nikako odvodnjavanje. Pa koju vodu da odvedemo kad vode nema? I tako j' ta politika smislila da kogod zaradi za štagod što ni radio. Eto, lipa politika što na daleko gledi. Njoj oma, svake godine dobro a ataru će bit dobro kad Bog da«. I sad sam ja naštudio šta kazat. Baka Janja vidi da bi kazo štagod pa mi klimlje, a ja ću: »Eto, ja mislim da se mi možemo sam moljit, virovat sam u Božju volju, s dragim Bogem bit u kolu jer ova politika sam na sebe misli«. Kako sam reko, baka Janja skočila sa klupčice s ričma: »E, te ti riči imu mista, dite naše pripametno«.

U NEKOLIKO SLIKA

Likovna kolonija
Bunarić 2021.

Monoštorski guščiji paprikaš

Bilo kojim putem da krenete u Monoštor možete stići tek ako prijeđete most, jer selo je sa svih strana okruženo vodama, pa se često može čuti kako ga zovu i Selom na sedam Dunava. Dunava nije sedam već samo jedan, ali nisu Monoštor zaobišli ni kanali, i to ona dva najznačajnija vojvođanska – Veliki bački i Dunav – Tisa – Dunav, tu je riječica Kiđoš, rukavci Dunava, pa onda onaj koji je Monoštor okitio epitetom Selo na sedam Dunava i nije puno pogriješio. Uz to, nisu Monoštortci stoljećima samo živjeli pored vode već su naučili kako iskoristiti on što daje voda i šume oko vode: riba, divljač, drvo, trska... I sada ste već sigurno pomislili da ćemo na početku našeg *KuHaRa* tradicijskih jela pripremati nešto od divljači ili ribe. E, pa nećemo. Iskreno, ideja nam je bila divljač, ali su nas preduhitрили lovci koji su organizirali svoje druženje, naravno uz divljač, a nama nije ništa drugo preostalo nego sačekati da lovci opet odstrijele nešto iz svog lovišta pa da nam kuhari to i pripreme na svoj monoštorski način.

Situaciju je spasio **Davor Francuz**, koji je u zamjenu ponudio gusku; domaću, mladu, iz svog dvorišta. Prihvatili smo od prve jer nismo imali izbora, a i guska se uklapa u tradicijsko jelo Monoštora. Trebalo je onda naći nekoga tko zna i tko bi se htio prihvatiti kuhanja. Nismo dvojili mnogo. Boljih od **Eve** i **Petra Pašića** nema. Em su oboje dobri kuhari, em vole u svojoj kući ugostiti, pa im nije bilo teško ni ovoga puta biti donaćinima iako smo za kuhanje odabrali vreli ljetni dan s 30 i nešto stupnjeva.

Posao nam je olakšao Davor, pa nismo morali klati i čupati gusku. Sve to on je već uradio pa je za kuhanje sti-

gla očišćena guska. No, bilo je tu još posla za čika Peru, jer trebalo je gusku detaljno očistiti i opaliti sitne klice od mladog perja. Nekada se to radilo tako što se palio papir, a iznad njega u ruci vrtjela očišćena guska. Čika Pera je to uradio mnogo jednostavnije; plinskim gorionikom. Njemu smo prepustili čišćenje i sječenje mesa, a mi smo od tete Eve htjeli doznati kako je to bilo nekada kada je selo bilo puno gusaka. Logično, ako u blizini ima vode, mora da je bilo i gusaka.

»Po cili dan bile su na vodi. Ujtru su se kapije otvarale i one su same odlazile na vodu. Dešavalo se kada su bili i gušćići da se izmišaju, guske se potuku, ali je svaka navečer dolazila u svoj dvor i dovodila svoje gušćiće. Guske su obično počele neti početkom godine, a polovinom ožujka su se nasađivale. Jaja koja bi guske snele na sv. Matiju, što je 24. veljače, su se obilježila jer su iz tog jaj-

ceta gušće bili, kako su kazali, šepavi. Ritko kad je bilo da se iz tog jajeta izleže redovno gušće«, priča teta Eva.

Mlade guske mogle su se klati već oko Petrova, a one koje se ne kolju čupale su se poslije Petrova, i to tri puta do zime.

»Od tog perja pravili su se vankuši i dunje. Prije Božića guske su se zatvarale i kljukale kukuruzom da se

što više utove. Nekada je gusaka bilo u svakoj kući. Pun Dunav je bio gusaka i svaka je znala doć natrag svojoj kući. Već 70-ih godina bilo ih je manje, a do skora bilo ih je još u kraju uz Dunav, a danas i oni koji imaju guske drže ih zatvorene u svom dvoru», kaže Eva Pašić.

Guščiji paprikaš se obično kuhao u vrijeme žetve kada je bila velika moba, pa je trebalo nahraniti puno ljudi.

»Kuvalo se u laboški i od 40 litara, na šporanju na drva. Sada se uglavnom kuha u kotliću«, kažu naši domaćini.

Sastojci:

- 1 mlada guska težine oko 5 kg*
- 2 kg luka*
- sol (jedna žlica ili više, ovisno o ukusu)*
- 6 velikih žlica domaće monoštorske aleve paprike*
- voda*
- mast*
- 1 svježa rajčica ili oko 2 dl kuhane rajčice*
- jedna svježa paprika*
- ljuta paprika po ukusu*

Priprema:

Meso očićene guske izrezati na sitnije komade. Sitno izrezati luk i malo ga propržiti na masti. Luk paprikašu daje slast i gustinu. Dodati zatim guščije meso i sve zajedno pirjati dok meso ne omekša. Dok se meso pirja doda se i malo soli. U ispirjano meso i luk nalije se voda i kuha se. Količina vode ovisi od toga koliko je guska stara; ako se duže kuha mora se dodati i više vode, jer će voda ukuhati. Paprikaš treba kuhati na jakoj vatri. Ako se kuha u kotliću, kuha se na mekim suhim drvimama kako bi ključanje bilo konstantno i jako. Poslije dva sata ključanja dodaje se aleva paprika. Na pet kilograma guščijeg mesa stavi se šet velikih žlica domaće aleve paprike, ovisno o ukusu može i ljute.

Ukoliko voda uvrije, može se dodavati, ali samo topla voda. Ukoliko je potrebno, tijekom kuhanja doda se još soli.

Guska se, ako je mlada, kuha oko tri sata. S vatre se skida kada meso omekša, ali treba imati na umu da je guščije meso i kada je kuhano žilavije od piletine.

Paprikaš se služi uz domaće valjuške. Valjušci se mijese isto kao i obično tijesto, jedino što se ne režu već kidaju.

H. R.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

**MILENIJUM[®]
OSIGURANJE**www.mlos.rs
011/ 715 23 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

DUŽIJANCA 2022.

ČETVRTAK 11. 8. 2022.

19:00 **Književna večer** u organizaciji Katoličkog društva „Ivan Antunović“, – Svečana dvorana HKC „Bunjevačko kolo“, **Subotica**

PETAK 12. 8. 2022.

Tijekom dana Izložba rukotvorina – Gradski trg, **Subotica**

19:00 Izložba radova od slame nastalih na XXXVII. Sazivu kolonije slamarki u Tavankutu Vestibul Gradske kuće, **Subotica**

20:00 **Tamburaška večer** – Gradski trg, **Subotica**

20:20 Predstavljanje bandaša i bandašice i izbor pratilaca, proglašenje najljepšeg izloga Gradski trg, **Subotica**

SUBOTA 13. 8. 2022.

18:00 **Svečana Večernja** – katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, **Subotica**

19:30 **Polaganje vijenca** od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu Blaška Rajića – park ispred Gradske kuće, **Subotica**

20:00 **Skupština risara** – Gradski trg, **Subotica**

20:20 **Nastup folklornih ansambala**, Gradski trg, **Subotica**

NEDJELJA 14. 8. 2022.

SREDIŠNJA PROSLAVA DUŽIJANCE 2022.

9:00 **Blagoslov** i ispraćaj bandaša i bandašice crkva sv. Roka, **Subotica**

9:15 **Povorka** do katedrale sv. Terezije Avilske

10:00 **Svečano euharistijsko slavlje** katedrala sv. Terezije Avilske, **Subotica**

12:00 **Svečana povorka kroz grad**, predaja kruha gradonačelniku, Gradski trg, **Subotica**

19:00 **Posjet grobu Blaška Rajića** Kersko groblje, **Subotica**

20:00 **Bandašicino kolo**, Gradski trg, **Subotica**

